KATECHIZM

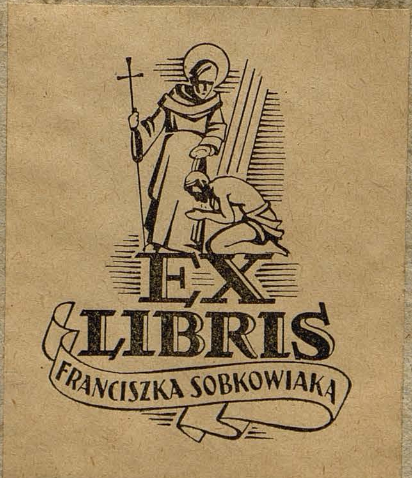
Krótkie Nauki Chrześci-
ańskiey Kátolickiey w sobie
zebranie máiący
nád to
Iáko nayłatwieyszym y osobli-
wym do poięciá każdemu
sposobem
w Krótkich pytániách y odpo-
wiedziach
Przez
W. O. Raymundá Bruns Zá-
konu Kaznodzieyskiego Przeora
Halbersztadskiego, niegdyś Mis-
syonárza Apostolskiego w Poct-
damie wydány.

Ná polski Ięzyk przez Xiędzá
Dioecezyi Warmińskiey z
niemieckiego przetłuma-
czony, y do druku na
nowo podány.

Cum Permissu Superiorum,
w Brunsbergu Roku 1758.

Imprimatur
Nicolaus Antonius
SZULC
D. C. & O. G. Varmienſis
mpp.

ad Eccleſiam Cathedralem Varmienſem.
die 8. Menſis Martii
Anno Dni 1758.

Przedmowá.

KAtechizem ten, czyli krótki wybor z Katechizmu większego za pozwoleniem Nayiaśn. Krola Imci Pruſkiego razy dwá w Berlinie y znowu w Halberſztadzie przez druk wydanego, á zá roſkazem zwierzchnośći Duchowney od wielu Doktorow pisma S. approbowanego, y w ſamym nawet Rzymie Roku 1741. po łacinie przetłumaczonego, do tego tylko zmierza; żeby Dziatki przez krótkie pytaniá y odpowiedzi tym łatwiey do poięciá Náuk wiary S. ktore koniecznie umieć powinni przywieść. Dla tegoć mieyſca piſma S. z ktorychby Nauki Wiary S. dowodzić można wymienione nie będą, aby delikátną ieſzcze pámięć Dziátek młodych záraz z rázu zbytnie nieobciążać, ktorym wedle zdaniá Pawłá S. 1. Cor. 3 v. 1. 2. nie potrawy grube, których ieſzcze żołądek ich ſtrawić nie zdoła, ále mleka dawać należy.

Iednak y ten Ketechizm iako
większy pięć w sobie zawiera częś
1. o Wierze, 2. o Nadziei, 3. o Mi
łości, 4. o Sakramentách SS. 5.
Kościele S.

Wszytko na większą cześć, y Chwa
łę Boską, tudzież ná zbáwienie
bliźniego.

A B C D E F
G H I K L
M N O P Q R
S T U W X Y Z.

A Ą B C D E Ę F G H
J K L Ł M N O P Q R
S T U V W X Y Z.

A á ą b c ć d e ę f g
h i k ł m n ń o p q r
s ś ſſ ſt t u v w x y z ź ż.

A á ą b c ć d e ę f g h i k l ł
m n ń o p q r s ś ſſ ſt t u v w
x y z ź ż.

Syl-la-by.

Ab	eb	ib	ob	ub	Bá	be	bi	bo	bu
Ac	ec	ic	oc	uc	Cá	cę	ci	co	cu
Ad	ed	id	od	ud	Dá	dę	di	do	du
Af	ef	if	of	uf	Fá	fe	fi	fo	fu
Ag	eg	ig	og	ug	Gá	ge	gi	go	gu
Ah	eh	ih	oh	uh	Há	he	hi	ho	hu
Ak	ek	ik	ok	uk	Já	je	ji	jo	ju
Al	el	il	ol	ul	Ká	ke	ki	ko	ku
Am	em	im	om	um	Lá	le	li	lo	lu
An	en	in	on	un	Má	mę	mi	mo	mu
Ap	ep	ip	op	up	Ná	ne	ni	no	nu
Ar	er	ir	or	ur	Pá	pę	pi	po	pu
As	es	is	os	us	Rá	re	ri	ro	ru
At	et	it	ot	ut	Sá	ſe	ſi	ſo	ſu
Aw	ew	iw	ow	uw	Tá	tę	ti	to	tu
Ax	ex	ix	ox	ux	Wá	we	wi	wo	wu
Az	ez	iz	oz	uz	Xá	xe	xi	xo	xu
					Zá	ze	zi	zo	zu

Niech bę-dzie po-chwa-lo-ny Je-zus Chry-ſtus, A-men.

W I-mię Bo-gá Oy-cá y Sy-na, y Du-chá Swię-te-go. A-men.

Mo-dli-twa Páń-ſka.

Oy-cze naſz, kto-ryś ieſt w nie-bie-ſiech, ſwięc ſię I-mię two-ie. Przyidź Krȯle-stwo two-ie, Bądź wo-la two-iá iá-ko w nie-bie, tak y ná zie-mi. Chlebá na-ſze-go po-wſze-dnie-go day nam dzi-ſiá. Y od-puść nam na-ſze wi-ny ia-ko y my od-pu-ſzcza-my na-ſzym wi-no-way-com, y nie wodź nas ná po-ku-ſze-nie, a-le nas zbaw ode złe-go, A-men.

Po-zdro-wie-nie An-iel-ſkie.

Bądź po-zdro-wio-ná Ma-ry-á, łá-ſkiś peł-na, Pan z to-bą. Bło-go-ſła-wio-naś ty mię-dzy nie-wia-ſtá-mi, y

blo-go-ſla-wi-on o-woc ży-wo-tá twe-go IE-ZUS. Swię-tá Ma-ry-á Mat-ko Bo-żá, mòdl ſię zá na-mi grzé-ſzne mi, te-raz y w go-dzi-nę śmier-ći na-ſzey. Amen.

Wia-rá Chrze-ści-ań-ſká.

Wie-rzę w Bo-gá Oy-cá wſzech-mo-gą-ce-go, Stwo-rzy-cie-lá nie-bá y zie-mi, y w IE-ZU-SA Chry-ſtu-ſa Sy-na ie-go ie-dy-ne-go Pá-ná na-ſze-go, kto-ry ſię po-czął z Du-cha Swię-te-go, ná-ro-dził ſię z MA-RY-I Dzie-wi-ce, U-mę-czon, pod Pont-ſkim Pi-ła-tem, u-krzy-żo-wan, u-marł, y po-grze-bion. Zſtą-pił do pie-kłow, trze-cie-go dniá zmár-twych-wſtał, wſtą-pił ná nie-bio-ſá ſie-dzi na pra-wi-cy Bo-gá Oy-cá wſzech-mo-gą-ce-go, ztam-tąd ma przyść ſądzić ży-wych y u-már-łych. Wie-rzę w Du-chá Swię-tego, Swię tych Ko-śćioł po-wſzech-ny, Swię-ty ob-co-wa-nie, grzé-chow od-pu-ſzcze-nie, ciá-łá zmar-twych wſtá-nie y ży-wot wie-czny. Amen.

Dzie-

Dzie-sięć Przy-ka-zań Bo-skich.

Piér-wsze.

Iam iest Pan Bog twoy, niebę-dziesz miał Bo-gow cu-dzych prze-de-mną, nie u-czy-nisz so-bie o-bra-zu ry-te-go a-byś mu się kła-niał.

Dru-gie.

Nie bę-dziesz brał I-mie-niá Pá-ná Bogá twe-go ná da-re-mno.

Trze-ćie.

Pá-mię-táy ábyś Dzień święty świę-cił.

Czwár-te.

Czćiy Oy-ca twe-go, y mat-kę two-ię; a-byś był dłu-go-wiecz-ny ná ziemi.

Pią-te.

Nie-zá-bi-iáy.

Szó-ste.

Nie cu-dzo-łoż.

Siò-dme.

Nie-kra-dniy.

O-sme.

Nie mòw prze-ciw bli-źnie-mu twe-mu fał-szy-we-go świa-de-ctwá.

Dzie-wią-te.

Niepo-żą-day żo-ny bli-źnie-go twe-go

Dzie-

Dzie ſią te.
Nie-po-żą-day do-mu bli-źnie-go twe-go, áni ro-li, á-ni ſłu-gi, áni ſłu-że-bni-çe, áni wo-łu, á-ni o-ſłá, á-ni ża-dney rze-czy któ-rá ie-go ieſt.

Pięć Przy-ká-zań Ko-śćiel-nych.

Piér-wſze- Po-stá-no-wio-ne Dni u-ro-czy-ſte zá-cho-wáy.
Dru-gie. W ka-żdy Dzień u-ro-czy-ſty mſzy świę-tey z na-bożeń-ſtwem ſłu-chay.
Trze-ćie. Na-ka-za-ne w pe-wne dni po-sty y wſtrzy-mo-wa-nie od nie-któ-rych po-kar-mow zá-cho-wáy.
Czwar-te. Grzé-chow ſwo-ich Ká-pła-no-wi wła-ſne-mu, lub in-ſzemu zá ie-go do-zwo-leniem ráz w rok ſpo-wiádáy śię.
Pią-te Nay-święt-ſzy Sa-krá-ment ciа-łá y Krwie Pań-ſkiey przy-na-mniey raz w rok y to o-ko-ło świę-ta wiel-ko-noc-ne-go przyi-muy.

Siédm Sa-krá-men-tów SS.

Piér-wſzy. Chrzeſt.
Dru-gi. Bierz-mo-wa-nie.

Trze-

Trze-ći. Ciá-ło y Krew Pá-ná Na-ſze-go IE-ZU-SA Chry-ſtu-ſa.
Czwar-ty. Po-kutá.
Pią-ty. O-ſta-tnie O-le-iem świę-tym po-ma-ſzcze-nie.
Szó-ſty. Ká-płań-ſtwo.
Sió-dmy. Mał-żeń-ſtwo.

Siédm Ar-ty-ku-łów, któ-re wyraź-nie wie-rzyć po-trze-bá, z po-trze-by śrzod-ká zbá-wie-niá.

Piér-wſzy. że Bóg ieſt, któ-ry wſzy-ſtko ſtwo-rzył.
Dru-gi. że Bóg wſzy-tkiem rzą-dzi.
Trze-ći. że Bóg ſę-dzią ieſt ſpra-wie-dli-wym, któ-ry do-bre nad-gra-dzá à złe ka-rze.
Czwar-ty że Du-ſzá ludz-ka nie-śmier-tel-ną ieſt.
Pią-ty. że ła-ſká Boſka do po-zy-ſka-niá zba-wie-niá po-trze-bna ieſt.
Szó-ſty że w Ie-dney i-ſto-cie Bo-ſkiey trzy roz-dziel-ne ſą o-ſo-by Bóg Oy-ciec, Syn y Duch Swię-ty.
Sió-dmy. że wtó-ra O-ſo-bá Troy-cy

nay-święt-ſzey, to ieſt Syn Bo-ży ſtał ſię dlá nás czło-wie-kiem.

Sześć Rze-czy, któ-re u-mieć po-trze-ba z po-trze-by Przy-ká-zá-niá Ko-śćiel-ne-go.

Piér-wſza, U-mieć że-gnać ſię Krzy-żem Swię-tym.
Dru-ga, Umieć Skład wiáry A-po-ſtol-ſkiey.
Trze-cia, U-mieć Oy-cze naſz y po-zdro-wie-nie An-iel-ſkie.
Czwarta, U-mieć Dzie-ſięć przy-ka-zań Bo-ſkich.
Pią-ta, U-mieć pięć przy-ka-zań Ko-śćiel-nych.
Szó ſta, Wie-rzyć; iż ieſt ſiédm Sa-krá-men-tow.

W I-mię Oy-cá y Sy-ná y Du-chá Swię-te-go. A-men.

(†)

WIARY KATOLICKIEY Nauká.

Część Pierwsza O Wierze.

Nauká I.

O Bogu w Troycy S. Iedynym.

Lekcya I.

Wiele ieſt Bogow?

Ieden tylko Bòg ieſt prawdziwy.

Wiele Oſob w Bogu?

Trzy; Bòg Oyćyec, Bòg Syn. Bòg Duch S.

Nie ſąż te też trzy Oſoby trzemá Bogámi

Nie ſą; ále te trzy Oſoby weſpòł iednym tylko ſą Bogiem..

A to czemu?

Bo te trzy Oſoby iednę tylko iſtotę Boſką maią

Ktorá między tymy Oſobámi ieſt więkſzá álbo mocnieyſza?

Tak iedná ieſt mocná, y wielká, iáko y drugá, wſzytkie trzy Oſoby we wſzytkim ſobie ſą rowne.

Nie ieſtże Bòg Oyćiec ſtarſzy nad Syná Bożego?

Nie ieſt; wſzytkie trzy ſą od wiekòw,

Lek-

Lekcya 2.

Co ieſt Pan Bóg?

Iſtotá nieſkończenie doſkonáła.

Od Kogo P. Bóg pochodzi?

Od ſiebie ſámego od wieków.

Czy tak P. Bóg ma ciało, iak my?

Nie má; ále Duchem ieſt ſzczérym.

Dlá czegoż tedy Bogá Oycá w poſtaci ſtarca, Ducha zaś S. na kſztałt gołębiá maluią?

Bo w takiey poſtáci ludziom ſię pokazáli.

Lekcya 3.

Gdzie ieſt P. Bóg?

W Niebie, na ziemi y na każdym mieyſcu.

Gdzie był P. Bóg pierwey niż Niebo y ziemiá byłá?

Był w ſobie ſamym.

Czy wie P. Bóg wſzytko?

Wſzytko widzi, ſłyſzy, wie nawet myśli nayſkrytſze.

Nadgrodziż też P. Bóg dobre, y złe, czy będzież też karał?

Dobre nagrodzi P. Bóg niebem, złe zaś karać będzie piekłem.

Czy trzeba ſię tedy nam bać P. Boga?

Trzeba, Bo P. Bóg ſprawiedliwym ieſt ſędzią naſzym.

Lekcya 4.

Przez coż wyznaiemy Boga w Troycy S. iedynego.

Przez znak Krzyżá świętego.

Iako

Iako czynić znak Krzyżá S.

Kładąc prawą rękę na czoło, mowiąc, *W Imię Oycá.* Potym na pierſiach też rękę położyć, mowiąc; *y Syná.* Potym z lewego ramieniá mówiąc; *y Duchá.* przeniozſzy rękę ná prawe ramię dołożyć *Swiętego.* Amen.

Na co ſię Krzyżem S żegnamy?

Ná wyznánie żeśmy Chrześćiánie.

Z kądże ſię nazywámy Chrześćianie?

Od Chryſtuſa P. ktory nas przez Krzyż odkupił.

Kiedyż ſię krzyżem S żegnać mamy?

Ráno, wieczorem, przed, y po iedzeniu, y ile rázy dobry uczynek iaki zaczynámy, y kończemy.

A to czemu?

Zebyśmy wſzytkie ſprawy náſze w Imię P. Bogá zaczynáli, y kończyli.

Co za ſkutek mamy z żegnania ſię?

Z wiarą żywą, y nábożeńſtwem ſię Krzyżem S. żegnąiąc, doſtępuiemy błogoſłáwieńſtwá Boſkiego, y złych Duchów od nas odpędzamy.

Czy uciekaiąż złe Duchy przed Krzyżem S.

Ućiekaią, bo przez Krzyż ſą zwyciężeni.

Nauka II.

O Stworzeniu.

Lekcya 5.

Kto Niebo y Ziemię, y co ná nich ieſt ſtworzył?

Bog Ociec.

Z Czego Bòg Oyciec wſzytko ſtworzył?

Z niczego, iednym Słowem.

Iakże ſię to ſtało?

P. Bòg rzekł; niech ſię ſtánie, y ſtało ſię wſzyſtko.

Stworzyłże P. Bòg też człowieká?

Stworzył, ná obraz y podobieńſtwo ſwoie.

A czy wedle ciałá albo wedle Duſzy człowiek do P. Boga podobny?

Wedle Duſzy.

Naco P. Bog człowieka ſtworzył?

Żeby go za Pana naywyżſzego uznawał, żeby go kochał, żeby ſię go bał, iemu ſłużył, á na oſtátek zbawienie Duſzy otrzymał.

Lekcya 6.

Kto wſzytko utrzymuie. y rządzi na tym świecie?

P. Bòg; bez niego nic utrzymać ſię nie może.

A czy bez woli P. Boga może ſię co ſtáć na świecie?

Nic bynaymniey.

Iaka ztąd dla nas Nauka?

Ta; iż wſzytko zarownie, ſzczęśćie, y nieſzczęśćie, chorobę, y zdrowie, iak przypadnie z ręki P. Boga pryimować mamy.

Nauká III.

O Odkupieniu.

Lekcya 7.

Kto nas odkupił?

Syn Boży.

Nie

Nie odkupiłże nas też Bòg Ociec, albo Bòg Duch S.?

Nie, ale tylko Syn Boży, wtora Troycy nayświętſzey Oſoba.

Iakże ſię Syn Boży inaczey zowie?

Jezus Chryſtus.

Co znaczy to Słowo Jezus?

Zbawiciel.

Co znaczy to Słowo Chryſtus?

Pomazaniec.

Ktoż ieſt Jezus Chryſtus?

Ieſt to prawdźiwy Bòg, y człowiek.

Iako ſię Bòg ſtał człowiekiem?

Oto, ludzkie ciało y Duſzę na ſię przyiął.

A to iakim ſpoſobem ſię ſtało?

Nadprzyrodzoną Ducha S. mocą w żywocie Nayświętſzey Maryi Panny poczętym, y z niey urodzonym zoſtał.

Lekcya 8.

Wieleż natur w ſobie ma Chryſtus P.?

Dwie; Boſką y Ludzką w ſwey iedney Oſobie Boſkiey.

Czyimże Synem ieſt P. Jezus wedle natury Boſkiey?

Jeſt Synem Boſkim, rownym Bogu Oycu we wſzytkim.

Czyimże Synem ieſt P. Jezus wedle natury ludzkiey?

Synem Maryi Panny mnieyſzym niżeli Bòg Ociec.

Iozef S. Oblubieniec Maryi Panny, niebyłże prawdziwym Oycem Chryſtuſa Pana?

Nie był, ale tylko był piaſtunem iego.

Nayśw: Marya zawſzeż Panną była?

Zawſze; iak przed, tak przy, y po porodzeniu Chryſtuſa Páná Panna, zoſtała.

Lekcya 9.

Dla czegoż Chryſtus P. ſtał ſię człowiekiem?

Dla nas, żeby nas grzéſznych odkupił, y zbawił.

Od czegoż nas Chryſtus P. odkupił?

Od wieczney śmierci, piekłá y mocy ſzataná.

Byłżeby kto zbawion; gdyby Chryſtus P. nie był nas odkupił?

Nie, ani ieden człowiek.

Coż nas do tak wielkiego nieſzczęścia przywiodło?

Grzèch.

Lekcya 10.

Iak wieloraki ieſt grzèch?

Dwoiaki; grzéch przyrodny, y uczynkowy.

Co ieſt grzèch przyrodny?

Ieſt to grzèch ten, w ktòrym poczęci, y urodzeni bywamy.

Od kogo grzèch pierworodny pochodzi?

Od pierwſzych rodzicow naſzych Adáma y Ewy.

Przez coż oni zgrzeſzyli?

Przez niepoſłuſzeńſtwo iedząc owoc zakazany.

A

A czy y my też tego grzéchu winni?

Tak ieſt; wſzyſcyśmy w Adamie iako w głowie wſzytkiego Płemieniá ludzkiego zgrzeſzyli.

Przez co nam grzèch przyrodny odpuſzczony bywa?

Przez Sakráment Chrztu S.

Lekcya 11.

Co ieſt grzèch uczynkowy?

Ieſt to grzech ten, który my ſami myślą, mową, uczynkiem, lub też opuſzczeniem popełniamy.

Wielorakiż ieſt grzèch uczynkowy?

Dwoiaki; śmiertelny, powſzedni.

Co ieſt grzèch śmiertelny?

Dobrowolne przeſtępſtwo Przykazaniá Bożego w znaczney rzeczy.

Czemu takowe przeſtępſtwo zowie ſię grzèchem śmiertelnym?

Bo śmierć Duchowną przynośi.

A to iákim ſpoſobem?

Gdy kto śmiertelnie grzeſzy, w tedy pozbawia ſię łaſki P. Boga poświącaiącey, która ieſt życiem Duſzy.

Co więcey ieſzcze złego z grzéchu śmiertelnego naſtępuie?

Człowiek traci wieczne Duſzy zbawienie, y zaſługuie na wieczne, y doczeſne karanie.

Lekcya 12.

Co ieſt grzech powſzedni?

Przeſtępſtwo przykazania Bożego z nieuwagi, albo w małey rzeczy.

Czemu takowe przestępstwo zowie się grzechem powszednim?

Bo codzień go popełniamy.

Co za złe następuie z grzechu powszedniego?

Człowiek nie traci łaski P. Boga, ale zasługuie iednak na doczesne karanie.

Za grzéchy powszednie będzież też człowiek potępiony?

Nie będzie; ale za ieden grzéch śmiertelny tylko, może bydź potępiony.

Lekcya 13.

Któreż są grzéchy główne?

Te siedm: 1. Pychá. 2. Łakomstwo. 3. Zazdrość. 4. Nieczystość. 5. Obżárstwo. 6. Gniéw. 7. Lenistwo.

Czemu się te głównemi nazywaią grzéchami?

Bo od nich iako głowy y zrzodła inne grzéchy pochodzą.

Czegoż się nam na tym świecie naybardziey chronić potrzeba?

Grzéchu.

Czemu?

Bo przez grzèch Boga naywyższego ciężko obrażamy, y w niebespieczeństwo wiecznego potępieniá się podaiemy.

Przez co nam grzèchy uczynkowe bywaią odpuszczone?

Przez Sakráment Pokuty S.

Lek-

Lekcya 14.

Czymże nas Chryſtus Pan odkupił?

Męką, y śmierią ſwoią przenaydroższą.

Coż Chryſtus P. dla nas cierpiał?

Iako złoczyńcá od żydow poymanym, ubiczowanym, cierniem ukoronwanym zoſtał, ná reśćie ná Krzyżu roſpięty umarł.

Czemu tak wiele cierpiał?

Dla tego; aby nas doſtatecznie odkupił, y za grzéchy naſze ſprawiedliwośći Boſkiey zadoſyć uczynił.

A czy za wſzytkich ludźi Chryſtus Pan cierpiał y zadoſyć uczynił?

Za wſzyſtkich, y iednego nie wyiąwſzy.

Czemuż tedy tak wielu na wieczne idzie potępienie?

Bo nie wſzyſcy ludzie ſtaią ſię uczeſtnikami męki, y zaſług Chryſtuſa P.

Przez cóż możemy ſię ſtać uczeſtnikami męki, y zaſług Chryſtuſa P.?

Przez wiarę, godne Sakramentow Swiętych przyimowanie, y życie ſprawiedliwe, pobożne według Praw, y Przykazaniá Boſkiego.

Lekcya 15.

Po śmiérći ſwoiey gdzie ſię Chryſtus Pan podział?

Ciało iego pogrzebione zoſtało, ale Duſza zſtąpiła do piekłow dla wybawieniá ztamtąd Oycow SS.

Ktorzy ſię przez Oycòw SS. znaczą?

Wſzyſcy ſprawiedliwi, co przed przyiśćiem Chryſtuſa ná Swiát, umarli.

A nie byliż ci iuż w tedy w niebie?

Nie byli; bo niebo dotąd wſzytkim zawarte było, poki go Chryſtus Pan nie otworzył.

Iak długo Chryſtus P. był umarłym?

Aż do dniá trzećiego, ktòrego chwalebnie z martwych powſtał.

Lekcya 16.

Co po zmartwych wſtaniu ſwoim Chryſtus Pan czynił?

W dni czterdzieśći, z uczniami ſwoimi o rządzie Kośćioła ſwego ſię naradziwſzy, z wielką chwałą wſtąpił do niebá.

Gdzież teraz ieſt Chryſtus P.?

Wedle natury Boſkiey ieſt wſzędzie.

A gdzie ieſt wedle ludzkiey natury?

W Niebie na prawicy Bogá Oycá, y oraz w nayświętſzym Ołtárzá Sakrámencie ſpoſobem oſobliwſzym.

Przyidzież ieſzcze kiedy Chryſtus P. z nieba na ten Swiat.

Przyidzie przy zgonie świata, ſądzić żywych y umarłych.

Kto ſię to znaczy przez te ſłowa: żywych y umarłych.

Przez żywych znaczą ſię ſprawiedliwi, á przez umarłych niezbożni.

Nau-

Nauká IV.
O Poświęceniu?
Lekcya 17.

Kto nas poświęcił?

Duch Przenayświętszy.

Przez cóż nas Duch S. poświąca?

Przez Sacramenta SS. które Chrystus Pan iako śrzodki do poświęceniá nászego postánowił?

Kiedyż poświęceni bywamy?

Gdy z Sakramentow ktòry godnie przyimuiemy.

Możemyż też co dobrego uczynić bez łaski Duchá nayświętszego?

Nie bynaymney; bo każdy dar dobry y doskonały od Bogá pochodzi.

Co P. Boga do tego pobudza, aby nam swoię darował łaskę?

Iedynie miłosierdzie iego nieprzebrane, y wzgląd maiąc ná zasługi Syná swego Iezusá Chrystusá daie nam łaskę swoię.

Co czynić mamy, abyśmy zawsze łaskę P. Boga mieli?

Gorąco o to P. Boga prosić mamy.

Lekcya 18.

Ktoreż grzéchy są przeciwko Duchowi S?

Te sześć następuiące.

1. Z Ufności zbytniey w miłosierdzie Boskie grzeszyć zuchwale.

2. O Dobroci Boſkiey rozpaczáć.
3. Zbijanie ze złości poznaney prawdy Boſkiey.
4. Zazdrośćić bliźniemu, czyli ſmucić ſię ciężko z darow Boſkich, ktoremi ieſt udarowany.
5. Bydź upartym w złośći y ſerca zatwardziałego.
6. Niechcieć za grzechy ſwoie pokutować.

Czemu te grzéchy zowią ſię przeciwko Duchowi Swiętemu?

Dla tego; że ſię łaſce Ducha S. ſprzeciwiaią.

Piſmo Boże co mówi o tych grzéchach?

Temu, co przeciwko Duchowi S. grzeſzy, ani na tym, ani na tamtym świecie, albo z wielką trudnośćią odpuſzczono będzie.

Lekcya 19.

Gdzie nas Duch S. poświąca?

W ſamym ſzczegulnie prawdziwym Katolickim Kośćiele.

A to czemu?

Bo w nim iedynie tylko należyte, y prawdziwe ieſt Sakramentow SS. używanie, za tym też ieſt prawdziwa ſpołeczność wiernych z Chriſtuſem ich głową.

Iakże ſię ta ſpółeczność, czyli obcowanie ma rozumieć?

Iż ci tylko, co ſię w Katolickim znayduią Kościele, ſpołeczność maią z Chryſtuſá zaſługami, których ſię iedynie przez należyte Sakramentow SS. używanie człowiek uczeſtnikiem ſtać może.

Czy będzież kto zbawion w tym Kościele ſię nieznayduiący?

Kto w prawdziwym Chryſtuſa Kościele nie ieſt, ten zbawienia daremnie ſię ſpodziewa.

Ale czy wſzyſcyż w Kościele Katolickim ſię znayduiący zbawieni będą?

Nie wſzyſcy, ale ci tylko, co według iego wiary żyią.

Cóż tedy czynić mamy, żebyśmy w nim zbawieni byli?

Dobremi y Chrześciańſkiemi uczynkami iako ſkutkiem wiary naſzey mamy upewnić powołanie, y wybranie naſze.

Lekcya 20.

Iak wielorakież dobrych uczynkow ſą rodzaie?

Troiakie ſą oſobliwſze; 1. modlić ſię, 2. pościć, 3. dać iałmużnę.

Co za korzyść z dobrych uczynków mamy?

Z Dobrych uczynków, á nie z ſamey tylko wiarą bywa człowiek uſprawiedliwiony, bo wiary bez dobrych uczynkow martwą ieſt, iak piſmo S. mowi.

Czy dla naſzychże tedy dobrych uczynków zbawionymi będziemy?

Nie; ale z łaſki y miłoſierdziá P. Bogá, który naſzę dobre uczynki nadgrodzić obiecał.

Lekcya 21.

Do dobrego uczynku co potrzeba?

Żeby z łaſką, y w łaſce P. Boga był odprawiony.

Iak się te uczynki zowią, które w stanie łaski P. Boga sprawowane bywaią?

Zowią się żywemi y zasługuiącemi uczynkami, bo w P. Bogu są sprawowáne.

Iak się owe zowią, które w stanie niełaski P. Boga sprawowane bywaią?

Uczynkami martwemi, bo im niedostaie Duchá Nayświętszego łaski ożywiaiącey.

Iaka z tąd dla nas Nauka?

Ze się iedynie na łaskę Boską spuścić y w niey zachować mamy.

Nauká V.

O Rzeczach człowieka ostatecznych.

Lekcya 22.

Które rzeczy człowieka są ostateczne?

Te cztery. 1. Smierć, 2. Sąd ostateczny. 3. Piekło, 4. Chwałá niebieská.

Czy też wszyscy ludzie umierać muszą?

Tak iest, wszyscy raz umrzeć muszą.

A kiedyż, gdzie, y iakim umrzemy sposobem?

To Bogu tylko samemu wiadome.

Czemuż to Bóg przed nami zatail?

Abyśmy zawsze na śmierć gotowymi byli.

Iakże się na śmierć zbawienną gotować?

Zycie pobożne, Chrześciańskie prowadzić trzeba.

Czy

Czy umieraiąż też Duſze naſze?

Duſze umierać nie mogą, bo nieśmiertelnymi ſą Duchami.

Gdzie ſię podzieie człowiek po śmierći?

Ciało iego obraca ſię w proch y zgniliznę, Duſzá zaś idzie przed ſąd Boſki.

A tam co robi Duſza?

Sprawić ſię muſi P. Bogu ze wſzytkich ſpraw ſwoich.

Coż ſię potym z nią ſtanie?

To odnieſie, na co w ciele będąc zaſłużyła, albo źle, albo dobrze.

Gdzież ſię potym obróci?

Poydzie albo do nieba, albo do piekłá, albo też do czyſta.

Lekcya 23.

Którzyż zaraz proſto do Nieba idą?

Ci, co w ſtanie łaſki Boſkiey życie dokonali, y za wſzytkie grzéchy ſwoie zupełnie odpokutowali.

Co ieſt Niebo?

Mieyſce roſkoſzne, które P. Bóg ſwoim wybranym przygotował.

Iakaż tam w Niebie będzie roſkoſz?

Wybrani Boſcy oglądać będą P. Boga, y wſzelkich ſzczęśliwości używać będą ná wieki.

Lekcya 24.

Którzyż idą do piekłá?

Ci, co w grzechu śmiertelnym bez pokuty umarli.

Co ieſt Piekło?

Mieyſce okropne, które P. Bog czartu, y wſzytkim niezbożnym zgotował.

Co tam za męka będźie?

Potępieńcy, prócz mąk nayſroźſzych y udręczenia, ktore cierpieć muſzą na wieki, od widzenia twarzy Boſkiey odrzuceni będą.

Lekcya 25.

Ktorzyż idą do czyſca?

Ci, co w ſtanie łaſki Bożey życia dokonali, ale za grzechy ſwoie ieſzcze zupełnie nie odpokutowali.

Co ieſt czyściec?

Mieyſce, na ktorym ſprawiedliwość Boſka Duſze wiernych zmarłych do czaſu karze, albo iak piſmo S. mowi przez ogień czyści.

Iak długo Duſze w czyſcu zoſtaną?

Tak długo, aż zupełnie za grzechy ſwoie odpokutuią.

A potym do kąd idą?

Idą do Nieba.

A czy y te Duſze, ktore ſię do czyſca doſtaią, ſą zbawione?

Są zapewne; tylko przez czas nie iaki od zupełnego ośiągnienia wieczney ſzczęśliwośći wſtrzymane bywaią.

Możemyż też Duſze w czyſcu zatrzymane ratować?

Możemy, y owſzem to rzecz bardzo zbawienna ieſt, za umarłych ſię modlić.

Lek-

Lekcya 26.

Gdy raz umrzemy, czy zawſzeż ciała naſze martwe będą?

Nie, bo przy zgonie świata przed ſądem generalnym w tym samym ciele zmartwych wſtaniemy, które teraz mamy.

A to iako ſię ſtać może?

Przez wſzechmocność Boſką.

Czy zarówno wſzycy zmartwych wſtaniemy?

Nie, bo w inſzym ciele powſtaną ſprawiedliwi, á w inſzym niezbożni.

W iakim ciele z martwych wſtaną ſprawiedliwi?

W ciele uwielbionym ná zmartwychwſtanie żywota.

W iakim ciele z martwych wſtaną niezbożni?

W ciele ſproſnym na zmartwychwſtanie ſądu, y potępienia.

Lekcya 27.

Do kąd po zmartwychwſtaniu generalnym poydziemy?

Ná Sąd generalny.

Iakimże ſpoſobem ſąd ten generalny odprawiony będzie?

Chryſtus Pan z mocą wielką y Majeſtatem przyidzie, y poſtawi ſprawiedliwych po prawey, niezbożnych zaś po lewey ſtronie ſwoiey.

Co tam czeka niebożnych?

Chryſtus Pan będzie ie przeklinał, y ná wieczny ogień potępi. *A wy-*

A wybranych Boſkich co tam czeka?

Chryſtus Pan będzie im błogoſławił, y zabierze ich z ſobą do wiecznego żywota.

Iak długo święci zoſtaną w niebie, á potępieni zaś w piekle?

Zoſtaną ná wieki, to ieſt bez końca, poki Bòg Bogiem ieſt.

Co mowi piſmo Boże, o rzeczach człowieka oſtatecznych?

We wſzelkich ſprawach twoich pamiętay ná twoie rzeczy oſtateczne, á ná wieki nie zgrzeſzyſz.

Lekcya 28.

Ktoreż ieſt zebranie wſzyſtkich pomienionych Wiary S. Artikułów?

Wiará Chrześciańſka, ktòrą Apoſtołowie SS. w dwunaſtu Artykułach krótko ułożyli.

Mówże ſkład Wiary Apoſtolſkiey;

1. Wierzę w Boga Oyca wſzechmogącego ſtworzyciela Nieba y ziemi.
2. Y w IEZUSA Chryſtuſá Syná Iego iedynego, Páná Naſzego.
3. Ktòry ſię począł z Ducha S. narodził ſię z Maryi Dziewice.
4. Umęczon pod Pońtſkim Piłatem, ukrzyżowan, umarł y pogrzebion.
5. Zſtąpił do piekłow, trzeciego dnia zmartwychwſtał.
6. Wſtąpił ná Niebioſa, ſiedźi na prawicy Boga Oyca wſzechmogącego.
7. Z tamtąd ma przyiść ſądzić żywych y umarłych.

8. Wier-

8. Wierzę w Duchá świętego.
9. Swięty Kośćioł powſzechny, Swiętych obcowanie.
10. Grzéchów odpuſzczenie.
11. Ciała zmartwych wſtanie,
12. Zywot wieczny. Amen.

Nauka VI.
O Innych do Wiáry S. náleżących rzeczach.
Lekcya 29.
Co ieſt Wiárá?

Ieſt pierwſza cnota od P. Bogá człowiekowi wlana, álbo raczey Dar Boży y światło, którym człowiek na rozumie oświecony, wſzytko to ma za rzecz niewątpliwą co P. Bóg obiawił, y przez Kośćioł ſwoy nam do wierzenia podał, bądź to piſmem S. wyrażone, albo nie.

Czy więcey ieſzcze co oprócz pomienionych dwunaſtu Artykułów nam wierzyć potrzeba?

To wſzytko wierzyć nam potrzeba, co ſię w piśmie S. według Katolickiego tłumaczeniá y wykładu záwiera, y co prawdziwy Kośćioł Katolicki wierzy, y wyznaie.

Czemu to wſzyſtko wierzemy?

Bo to prawda przedwieczna Pan Bóg obiawił.

Z kąd to wiemy że P. Bog to, lub owo obiawił?

Z Wyroku Kośćioła prawdziwego Katolickiego.

Co

Co rozumiesz przez to słowo Kościoł?

Zgromadzenie powszechne práwowiernych pod Chrystusem iáko ich głową, y pod iego námiestnikiem ná ziemi.

Lekcya 30.

Czemu to wszytko wierzemy, co się w pismie S. zawiera?

Dla tego, iż to wszytko iest słowem Bożym.

Z kąd to wiemy że pismo S. iest prawdziwym słowem Bożym?

Z tąd; że to twierdzi y wyznaie práwdziwy Kościoł S. Katolicki.

Czemu to wierzemy, co Kościoł S. wierzy y wyznaie?

Dla tego; że Bog przez pismo S. obiáwił, iż Kościoł iest fundámentem práwdy; zá tym też w rzeczach Wiáry się tyczących zbłądzić nie może.

Czemu Kościoł S. zbłądzić nie może?

Bo nim Duch Przenayświętszy rządzi, iáko Chrystus Pan przyrzekł.

Coż tedy to właśnie znaczy, wierzyć?

Wierzyć iest to bynaymniey o tym nie wątpić, y zá rzecz niezawodną mieć to, co P. Bog obiáwił.

W iakiey pewności te rzeczy mieć mamy, ktore wierzemy?

W daleko większey pewności, niż te; ktore oczymá nászemi widziemy, lub uszymá słyszemy, albo rękomá się dotykamy.

Lekcya 31.

Czy nie wszystko wyraźnie napisane iest, co nam wierzyć trzeba?

Nie wszystko, bo wiele iest rzeczy ieszcze, ktòre P. Bòg obiawił, ktòrych Chrystus y Apostołowie Swięci nauczyli nas, ále w piśmie S. wyrażone nie są, zawsze iednak źá naukę Boską, lub też zá ustawę Apostolską od Kościołá S. poczytane, y przyięte były.

Czy trzebaż nam tak wierzyć y zachować to niępisane słowo Boże, iako pisane?

Trzeba koniecznie: bo co z natchnieniá Duchá Nayświętszego napisane iest, tákież iest słowo Boże, iak y to, co Chrystus Pan y Apostołowie ustnie opowiádáli.

Z kądże to wiemy, że to właśnie, lub tamto nauką iest Boską, albo ustawą Apostolską?

Z Wyroku y nauki Kościołá S. Katolickiego.

Czegoż się w rzeczach do wiáry należących bespiecznie trzymać możemy?

Zawsze się trzymać powinniśmy intencyi y wykładu Kościołá S. Katolickiego, ktòry dla przytomności Duchá nayśw. nieomylnym iest.

Za Iakiegoż ten ma bydź poczytany, ktòry Kościoła słuchać nie chce?

Zá Poganiná, y iawnogrzesznika, iak Chrystus P. mowi.

Część Druga.
o Nadziei.

Nauka I.

O Przymiotach Nadziei.

Lekcya 1.

Co ieſt Nadzieia?

Ieſt cnota od Boga człowiekowi wlana, przez którą za pewną ufnością Chrześcianin Dobr zbawiena ſwoiego, y wiecznego żywota oczekiwá.

Coż to ieſt; miec w Bogu nadzieię?

Z pewna, y niezawodną ufnością wſzelkiego dobrego oczekiwać od P. Boga; czyli ſpodziewać ſię.

Czegoż od P. Boga ſpodziewamy ſię?

Wiecznego żywota, y co tylko do oſiągnieniá iego potrzebuiemy.

Czego naybardziey potrzebuiemy do oſiągnienia żywota wiecznego?

Grzechow odpuſzczeniá, wytrwania w dobrym, y ſkuteczney łaſki; abyśmy ſię grzechu chronili, a w cnotach ſię ćwiczyli.

Czemu ſię tego od Boga ſpodziewamy?

Bo nam P. Bog to przyrzekł, y obiecał.

Możemyż ſię tedy zapewne tego wſzytkiego ſpodziewać?

Możemy; Bo Bog Ociec naſz dobrotliwy ieſt wſzechmocnym, więc nam to dać może, ieſt oraz y wiernym w obietnicach ſwoich, więc nam też to da, co obiecał.

Lekcya 2.

Na czymże ſię naſza funduie nadzieia?

Ná Chryſtuſie Panu, y iego nieſkończonych záſługach.

A to czemu?

Bo Chryſtus Zbawiciel naſz przez gorzką mękę y śmierć ſwoię wſzytko nam zaſłużył.

Ponieważ nadzieia naſza tak mocno ufundowana ieſt, czy wolnoż nam iuż żyć bez boiaźni?

Uchoway Boże; przy nadziei ſynowſkiey, ſynowſką, też boiaźń mieć powinniśmy.

Iak ſię wſzytkiego ſpodziewać mamy?

Z Nadzieią pewną, iż wſzytko odbierzemy, ieżeli z ſtrony naſzey iakiey nie będzie przeſzkody.

Czy trzebaż y z naſzey ſtrony czego, do oſięgnienia nieomylnie tego, co P. Bog obiecał?

Trzeba, powinniśmy ſobie zaſługi Chryſtuſá Paná przywłaſzczyć.

Przez co?

Przez wiarę, ktora przez miłość dzielną ieſt, y przez godne Sakrámentow SS. używanie.

Nie ieſtże to doſyć ſamą wiarę tylko w Chryſtuſá mieć, żeby iego zaſług bydź uczeſtnikiem?

Nie doſyć: Wiárá bowiem bez uczynkow dobrych, y bez używaniá Sakrámentow SS. martwą ieſt wiarą.

Nauka II.

O modlitwie Pańſkiey.

Lekcya 3.

Co nam czynić trzeba ábyśmy to oſiągnęli, czego ſię ſpodziewamy?

Paná Boga o to proſić mámy.

Z kądże się dowiedzieć możemy o tym; czego się spodziewać, y o co prośić mamy?

Z Pacierza, którego nas Chrystus Pan nauczył, y mowić nam go przykazał.

Wiele części, albo Prożb Pacierz w sobie zawiera?

Siedm Które tak opiewaią:

Oycze nász, ktòryś iest w Niebiesiech.

1. Swięć się Imię twoie,
2. Przyidź królewstwo twoie,
3. Bądź wola twoia, iako w niebie, tak y ná ziemi.
4. Chleba naszego powszedniego day nam dzisia.
5. Y Odpuść nam nasze winy, iako y my odpuszczamy naszym winowaycom.
6. Y Nie wodź nas na pokuszenie.
7. Ale nas zbaw ode złego. Amen.

Czegoż żądamy w Pacierzu?

Wszytko cokolwiek nam tak doczeșnie iak wiecznie iest potrzebnego.

Lekcya 4.

Czemu na początku Pacierza mowiemy: Oycze nasz?

Bo Bog iest Oycem naszym, á my Dziatki iego.

Czemuż nie mowiemy Oycze moy?

Bo iako bracia y siostry w Chrystusie, y członki ciała iednego, to iest kościoła Chrystusa Páná, wzaiemnie za siebie modlić się powinniśmy.

Dla

Dla czegoż mowiemy ktoryś ieſt w Niebie?

Że ſerce naſze ku Niebu, iako właſnemu pomieſzkaniu chwały Boſkiey wznoſić mamy, ieżeli ſię należycie modlić chcemy.

Iakaż z tąd dla nas Nauka?

Zebyśmy ſię we wſzelkich potrzebach naſzych ku niebu obracali, y z Synowſką ufnością, Oyca naſzego niebieſkiego wzywali.

Lekcya 5.

Czego żądamy mowiąc; święć ſię Imię twoie?

Zeby P. Bog wſzędzie, zawſze y od wſzyſtkich był poznany, miłowany, y cześć miał naywyżſzą.

Czego żądamy mowiąc; przyidz &c.

1. Zeby P. Bog wzytkich ludzi do Kościoła ſwego, iako do króleſtwa ſwego na tym świecie przypuścił.

2. Zeby w Duſzy naſzey iako w Kroleſtwie ſwoim przez Ducha S. panował.

3. Zebyśmy ſię po zgonie życia tego do króleſtwa Chwały iego doſtali.

Czego żądamy mowiąc; Chleba naſzego powſzedniego?

1. Chleba nadprzyrodzonego niebieſkiego w nayświętſzym Sakramencie.

2. Chleba Duchownego; którym ieſt ſłowo Boże.

3. Pokarmu, napoiu, odzienia y wſzyſtkiego, co do pożycia, y konſerwacyi ciała potrzobne ieſt.

Czemu tylko o chleb powszedni prosiemy?

Abyśmy się o czas przyszły niepotrzebnie nie frasowali, ale wprzod Krolestwa Bożego y sprawiedliwości iego szukali, tedy nam wszytko inne przyrzucone będzie.

Czegoż żądamy mowiąc; Odpuść nam &c.

Zeby nam Bog grzechy nasze miłościwie odpuścić raczył, zwłaszcza kiedy y iako my odpuszczamy bliźnim naszym, ktorzy nas obrazili.

Czy nie odpuściż nam Bog grzechy nasze, ieżeli my naszym nie odpuszczemy winowaycom?

Ieżeli my bliźnim naszym z serca nie odpuszczemy dla P. Boga, odpuszczenia też grzechow naszych od P. Boga spodziewać się nie możemy.

Lekcya 7.

Czego żądamy mowiąc; Nie wodź nas?

Zeby nas Bòg od pokusy niebespieczney zachować, albo gdy nią nagabani będziemy, łaską swoią wesprzeć raczył, abyśmy ią przekonali.

Na co z strony naszey około pokus baczność dać mamy?

Nato; Zebyśmy do złego pokuszenia niedali iakiey przyczyny, y okazyi umyślnie nie szukali.

Ieżeli iednak od czarta, świata, y ciała nagabani będziemy, coż wtedy czynić trzeba?

Trzeba nam zrazu zaraz poduszczeniu ich mocno się przeciwić, wszelkich okazyi do złego szczerze się chronić, y P. Boga prosić, żeby nam do pokonania łaski swoiey użyczyć raczył.

Lek-

20

Lekcya 8.

Czego żądamy mowiąc; Ale nas zbaw &c.?

Zeby nas Bog od wſzego złego na ciele, iako to, od choroby, głodu, woyny, moru; y na Duſzy, iako to; od grzechu, złey śmierci y wiecznego potępienia zachować raczył.

Od ktorego złego naybardziey abyśmy wolnymi byli, proſić mamy?

Od grzechu, ktory złe ieſt naywiękſze, y przyczyną naygłownieyſzą wſzelkiego tak doczeſnego, iako y wiecznego złego.

Co znaczy to ſłowko Amen, ktorym wſzytkie kończemy modlitwy?

Amen znaczy to; niech ſię ſtanie, albo niech tak Bôg uczyni, iako my żądamy.

Nauka III.

O wzywaniu y Czci SS. Pańſkich.

Lekcya 9.

Wolnoż nam przy P. Bogu Swiętych też iego Pańſkich wzywać?

Wolno, ale nietak iak P. Boga.

Iak P. Bog powinien bydź wezwanym?

Iako Pan naſz naywyżſzy, ktory ſam z ſiebie nam pomoc może.

Iak SS. Pańſcy maią bydź wezwani?

Iako Przyczyńcy za nami, żeby ſię za nami, y z nami do P. Boga przyczynili.

Nie ieſtże przeciw powadze Chryſtuſa, ktory naſzym Poſrzednikiem ieſt u P. Boga?

Bynaymniey; Chryſtus, Pan, iednak ieſt y

zostaie naszym naywyższym Pośrzednikiem, bo Swięci Pańscy także przez Chrystusa Pana Boga prosić muszą.

Lekcya 10.

Iakże właśnie Swiętych Pańskich wzywamy?

Nie inaczey, tylko tak, iako tu na Swiecie ieden żyiący drugiego wzywa o przyczynę.

Czy niewolnoż nam prosto zaraz do Chrystusa Pana się udać; y Iego prosić?

Wolno, iednak iak to, aby ieden człowiek na tym Swiecie drugiego nie wzywał przyczyny, tak też y to, aby Swiętych w Niebie będących prosić o przyczynę zakazane nie iest.

Czy wiedząż Swięci w Niebie kiedy ich wzywamy?

Wiedzieć to mogą z obiawienia Boskiego, tak, iak Aniołowie SS. wiedzą; gdy grzesznik nie iaki na tym Swiecie pokutnie, y Chrystus P. mowi; że Swięci w Niebie rowni są Aniołom Bożym.

Nie maszże Przykazania na to, abyśmy przy P. Bogu, Swiętych iego także wzywali?

Iak na to przykazania nie masz, aby ieden żyiący drugiego na tym Swiecie żyiącego człowieka wzywał o przyczynę, tak y to nam zakazane nie iest.

Coż tedy Kościoł nasz S. o tym wierzy?

Ze Swięci w Niebie, iako żyiący na Swiecie za nas P. Boga prosić mogą, y że ich nie

mniey

mmiey iako żywych, kiedy chcemy, o przyczynę wezwać możemy.

Lekcya II.

Wolnoż pokłon Boſki Swiętym czynić?

Nie wolno. Samemu tylko Bogu pokłon y adoracyą czyniemy, a Swiętych iako iego ſług y przyiacioł czczemy.

Ta cześć nie ieſtże uſzczerbkiem czci Boſkiey?

Bynaymniey, bo wſzelka cześć, ktorą Swiętym Pańſkim daiemy, zmierza do czci Boſkiey, z ktorego łaſki ſzczegulnie Swiętymi ſą.

Czy trzebaż nam też obrazy Chryſtuſa Pana y Swiętych Iego czcić, y ſzanować?

Nic ſłuſznieyſzego nad to.

A nieczczemyż przez to malowania, drzewa, albo kamienia na ktorym ſą obrazy SS.?

Nie; ale czczemy Swiętych, ktorych nam obrazy reprezentuią.

Co nam po obrazach?

Zebyśmy widząc obrazy przypomieli ſobie co Chryſtus Pan y Swięci Iego dobrego czynili, y w tym ich naśladowali.

Trzebaż też Kości y Relikwiie ciał Swiętych czcić, y ſzanować?

Trzeba; Bo ie ſam Bòg ma w poſzanowaniu, y częſtokroć przez nie cuda czyni.

Czyli Swięci albo Relikwiie takowe czynią cuda?

Nie Swięci, ani Relikwiie, ale ſam Bòg, żeby przez to cnotę świętych ſwoich potwierdził,

Lekcya 12.

Kogo oſobliwiey nad wſzytkich Swiętych czcić trzeba?

Nayświętſzą Maryą Pánnę.

Czemu?

Bo ona będąc Matką Chryſtuſa naywiękſzą u Boga ználazła łaſkę.

Ktorąż modlitwą oſobliwie uczczona y wzywáná bywa?

Pozdrowieniem Anielſkim.

Iakże to opiewa?

Zdrowaś Maryá łaſki pełná, Pan z tobą, błogosławionaś ty między niewiaſtami, y błogosławion owoc żywotá twego, Jezus. Swiętá Maryá Matko Bożá, modl ſię zá námi grzeſznemi teraz, y w godzinę śmierci naſzey. Amen.

Kto autorem ieſt Pozdrowienia Anielſkiego?

Pierwſzey częśći Archanioł Gabriel y Elżbietá S. ktorzy Maryą tak pozdrowili, iak piſmo S. nauczą.

Drugą zaś część przydał Kośćioł S.

Iakimże ſpoſobem Rożaniec nayśw: Panny odprawuiemy?

Przy krzyżu mowięmy: wierzę w Bogá Oycá; ná więkſzych gałeczkach; Oycze naſz; ná mnieyſzych pozdrowienie Anielſkie z rozmyślaniem oſobliwſzych taiemnic życia y męki Chryſtuſa Paná.

Ktoraż modlitwa ieſt naylepſza?

Modlitwá Rożańca S. bo rożaniec z takich złożony ieſt modlitw, ktore z uſt ſamego Duchá Nayświętſzego pochodzą.

A to iako?

Złożony ieſt z Wiary, ktòrą Apoſtołowie SS. z Oycze naſz, ktòre Chryſtus Pan; y z Pozdrowienia Anielſkiego, ktòre Archánioł Gabriel y Elżbieta święta złożyli.

Lekcya 13.

Kogoż ieſzcze oſobliwie czcić mamy?

Nic ſłuſznieyſzego, iáko żeby każdy ſwego Aniołá Stroża oſobliwiey czcił, ſzanował, y wzywał.

A każdyż człowiek ma przy ſobie S. Anioła Stroża?

Tak ieſt, P. Bòg każdemu Aniołá S. przyſtawił, ktòryby go ſtrzegł ná wſzytkich drogach iego, iak piſmo S. mowi.

Kogoż ieſzcze więcey oſobliwiey nam czcić należy?

Tego Swiętego, ktorego Imię nam na Chrzcie S. dano.

Czemuż nam Imię Swiętego daią?

Zeby każdy pamiętaiąc ná Imię ſwoie uſiłował naśladować świętego, ktòrego Imię na ſobie noſi.

Dokądże ta cześć zmierzać powinna?

Do tego, żeby Bòg w świętych ſwoich był chwálony.

Ale my na co mamy mieć uwagę przy czci SS. Pańſkich?

Zebyśmy tu życie Swiętych naśladuiąc ſzczerze, zá czaſem też do ich chwały zá nimi poyść mogli.

Część Trzecia.
O Miłośći.
Nauká I.
O Miłośći Boga y bliźniego.
Lekcya 1.
Co ieſt miłość?

Dar Boży, czyli cnotá od Boga w Duſzę wlaná, ktòrą Bogà, iako Dobro naywyżſze dla niego ſamego, á bliźniego naſzego dla Boga po Chrześćiańſku miłuiemy.

Dla czego Boga miłować mamy?

Dla niego ſamego.

Co to ieſt Boga dla niego ſamego miłować?

Ieſt miłować Boga dla tego ſzczegulnie; że Bogiem ieſt, y że w ſobie ieſt Dobro naywyżſze.

Iak Boga miłować trzeba?

Z całego ſercá nadewſzyſtko.

Co to ieſt Boga z całego ſerca nadewſzyſtko miłować?

Przekładać iego zacność nad wſzytkie ſtworzeniá, y wſzyſtko z całego ſercá nienawidzieć, y chronić ſię tego; co mu ſię nie podoba, to zaś czynić; co ſię Bogu podobá.

Lekcya 2.

Dla czego miłować mamy bliźniego?

Dla Boga.

Co

Co ieſt bliźniego dla Boga miłować?

Kochać go dla tego; że to Bòg przykazał, y że iemu ſię to wielce podoba.

Kto ieſt naſz bliźni?

Człowiek każdy nawet y naſz nieprzyiaciel.

Czy powinniśmy y nieprzyiacioł naſzych kochać?

Tak ieſt; Bo to Chryſtus P. rozkazał.

Iak bliźniego naſzegò kochać mamy?

Iak ſiebie ſamych.

Co ieſt kochać bliźniego iak ſiebie ſamego?

Wſzytko to z miłośći ku niemu czynić, coby kto chciał, żeby iemu tożſamò drugi uczynił.

Nauka II.

O Przykazaniach Bożych.

Lekcya 3.

Z Czegoż poznać można; iż kto Boga y bliźniego miłuie?

Chryſtus Pan ná to odpowiadá; kto má y záchowuie Przykazaniá moie, tenci ieſt, ktòry mnie miłuie.

Ktòreż ſą Przykazania Boże?

Te dzieſięć; 1. Jam ieſt Pan Bòg twoy, nie będzieſz miał Bogow cudzych przedemną; nie uczyniſz ſobie obrazu rytego, ábyś mu ſię kłániał.

2. Nie będzieſz brał Imieniá Páná Bogá twego ná daremno.

3. Pamiętay ábyś Dzień Swięty święcił.
4. Czciy Oycá y Matkę twoię, ábyś był długowieczny ná ziemi.
5. Nie zabiiay.
6. Nie cudzołoż.
7. Nie krádniy.
8. Nie mow fałſzywego świádectwá przećiw bliźniemu twemu.
9. Nie pożąday żony bliźniego twego.
10. Nie pożąday Domu bliźniego twego, áni roli, áni ſługi, áni ſłużebnice, áni wołu, ani oſłá, áni żadney rzeczy, ktora iego ieſt.

Lekcya 4.

Co przykazuie pierwſze Przykazanie Boże; Iam ieſt Pan Bòg twoy &c.

Żebyśmy Bogá ſamego tylko zá Páná nayważſzego nad nami uznawali, Jemu ſię kłaniáli, iego ſię bali, y kochali go.

A czegoż to Przykazanie Boże nam zakazuie?

Bałwochwalſtwa wſzelkiego, guſłow, zabobonow, czarow, y tym podobnych wierze Boſkiey ſię ſprzeciwiáiących rzeczy.

Nie zakazuież nam P. Bòg w tym Przykazaniu obrazow robić?

Nie, ále zakazuie obrazom cześć y pokłon Boſki czynić, to bowiem byłoby bałwochwalſtwo.

Czego zakazuie drugie Przykazanie?

Nie będzieſz brał Imieniá Pana &c.

Imienia Boſkiego, albo JEZUS, Sakramentow

tow SS, słowa Boskiego źle używać, fałszywie, albo niepotrzebnie przysięgáć, przeklinać, Bogá bluźnić, y tym podobne.

Czy nie godzi się wcale przysięgać?

Dla ważney przyczyny, y potrzeby, bez zdrady w rzeczach godziwych wolno przysięgać.

Lekcya 5.

Co przykazuie trzecie Przykazanie?

Pamiętay; abyś dzień święty święcił,

Zebyśmy dzień od Paná Bogá do służby iego wyznaczony święcili.

Ktoryż to dzień iest?

W Starym testamencie niegdyś była sobota, w nowym zaś iest Niedziela.

Iako przeciwko temu grzeszemy przykazaniu?

Służby Boskiey zaniedbywaiąc, álbo nie z należytym nabożeństwem ná niey się znayduiąc, bez nagłey, y wielkiey potrzeby, w dzień święty robiąc albo robotę zadaiąc, Dzień tenże święty ná niedgodziwych trawiąc zabawach, lub innym sposobem go profanuiąc.

A Gdyby kto słuszną maiąc przeszkodę na służbie Boskiey w kośćiele bydź niemogł?

Ten w domu się modlić y Dzień święty według swey możnośći święćić powinien.

Lekcya 6.

Co nam nakazuie czwarte Przykazanie?

Czciy Oyca y Mątkę twoie &c.

Abyśmy Rodzicom nászym, iako też Ducho-

chowney y świeckiey zwierzchnośći miłość y poszanowanie oświadczali, y im we wszytkich słusznych rzeczach posłusznym byli.

Iako Dziatki grzeszą przeciw Rodzicom?

Rodzicow swoich nienawidząc, zyzem na nich patrząc, nimi pogardzaiąc, z nich się natrząsaiąc, im złorzecząc, surowo w mowie, lub uczynkach z nimi sobie postępuiąc, albo iakimkolwiek sposobem onych zasmucaiąc.

Iák się tym dziatkom powodzić będzie, które swoich nieszanuią Rodzicow?

Szczęściá żadnego y błogosławieństwá mieć nie będą, y docześnie y wiecznie od Bogá przeklętymi zostaną.

A owym iak się będzie powodziło, które swoich czczą Rodzicow?

Dobrze się im na tym świecie będzie powodziło, y we wszytkim docześnie y wiecznie błogosławieni będą.

Lekcya 7.

Czego nam Piąte przykazanie zakazuie?

Nie zabijay.

Abyśmy sobie samym; y bliźniemu naszemu tak ná ciele, iako y na Duszy nieszkodzili, álbo zabiiali się.

Iak w siebie samych przeciwko temu grzeszemy Przykazaniu?

Siebie samych kalecząc, álbo z świata zgładzaiąc, żyiąc nierządnie, á zdrowie przez to nadwerężaiąc, álbo życie skracaiąc, w iawne życia

cia niebeſpieczeńſtwo bez potrzeby ſię podaiąc, y tam daley.

Lekcya 8.

Iako w bliźniego naſzego przeciwko temu grzeſzemy Przykazaniu?

Maiąc go u ſiebie w nienawiśći, zázdraſzczaiąc mu ſzczęśćiá iakiego, co złego mu życząc, nim pogardzaiąc, z niego ſię naśmiewaiąc, lżąc go oſławiaiąc przeklinaiąc go, z nim ſię ſwarząc, wadząc, biiąc, raniąc, ućiſkáiąc, zabiiaiąc go, y tam daley.

Któreż grzechy ſą przeciwko bliźniemu, co do nieba o pomſtę wołaią?

Te cztery. 1. Dobrowolne Zabóyſtwo. 2. Grzech Sodomſki. 3. Uciśnienie Ubogich, wdów, y ſierot, 4. Zapłaty robotnikowi álbo ſłudze nieſłuſzne zatrzymanie.

Czemu te grzéchy zowią ſię w Niebo wołaiące?

Bo według świadectwá piſmá Bożego o pomſtę w Niebo wołaią, która też częſtokroć oczywiśćie ná takowych grzeſznikow naſtąpiłá.

Lekcya 9.

Iako w bliźniego naſzego przeciwko temu grzeſzemy Przykazaniu względem Duſzy?

Daiąc mu z ſiebie pogorſzenie.

Co to ieſt dać pogorſzenie z ſiebie komu?

Ieſt to dać okazyą y powod do grzechu bliźniemu ſłowy, álbo uczynkiem.

Co za złe pochodzi z pogorſzenia?

To; iż ten, który z ſiebie zgorſzenie daie,

uczestnikiem iest wszytkich grzechow z pogorszenia pochodzących.

Czy możesz kto cudzych grzechow też bydź winien?

Może, y to dziewięciorakim sposobem.

1. Radę álbo sposob do grzechu daiąc.
2. Grzech drugim rozkazuiąc.
3. Ná innych grzech zezwalaiąc.
4. Drugim pochop do grzechu daiąc.
5. Innych grzéchy chwaląc, álbo przez pochlebstwo ztwierdzaiąc.
6. Tam milcząc, gdzie mowić trzeba.
7. Gdy kto grzechy karać powinien, á tylko przez spary na nie patrzy.
8. Czyniąc się dobra cudzego uczęstnikiem.
9. Innych grzechow broniąc.

Czemu się te grzechy nazywaią cudzemi grzechami?

Bo tak się ich winnemy staiemi przed P. Bogiem, iak gdybyśmy ie sami w skutku popełnili.

Lekcya 10.

Czego nam szoste zakazuie Przykazanie?

Niè cudzołoż.

1. Nieczyste myśli, złe chuci, y cielesne poruszenia.
2. Słowa y mowy wszeteczne, Xięgi, albo obrázy, y wszytko cokolwiek tylko do nieczystośći pochop dać może.
3. Wszeteczne poglądanie, y dotykanie, lub zezwolenie ná co takowego.

4. Uczyn-

4. Uczynkow wſzetecznych z ſobą ſamym, álbo z drugiemi oſobami pełnienie.

Co mowi Paweł S. o takowych rzeczach?

O Słowach brzydkich, mowach plugawych, wſzeteczeńſtwie y wſzelkiey nieczyſtości między Chrześciánámi y wzmianká niech nie będzie. bo ci, co takowe czynią rzeczy Króleſtwa Bożego nie oſiągną.

Lekcya 11.

Czego nam śiodme Przykazanie zakazuie?

Nie kradniy.

Na dobrach y maiętności bliźniemu naſzemu ſzkodzić, álbo go okraść, lichwić, w kupowaniu y przedawaniu oſzukiwać, rzeczy znalezionych nie oddawać, kradzione kupować, álbo otrzymać, y tym podobne, ktoremi dobrá cudzego nabywamy, álbo nieſłuſznie nabyte dziedziczemy.

Co około grzechow przeciw śiodmemu Przykazaniu uwagi ieſt godne?

To; iż grzechy nieſprawiedliwości odpuſzczone bydź nie mogą, chyba dobro nieſprawiedliwie nabyte, álbo ſamo przez ſię, álbo drugie podobney ceny oddane, y wſzelka ſzkoda nadgrodzona będzie.

Coż, kiedy kto oddać niemoże?

Tedy ſzczere muſi mieć przedſięwźięcie oddania, kiedy, y iak tylko będzie mogł, á tym czaſem uſługę iaką wyświadczyć ukrzywdzonemu, álbo P. Bogá za niego proſić powinien.

Lekcya 12.

Czego nam oſme zakazuie Przykazanie?

Nie mów fałſzywego świadectwa &c.

Przeciw bliźniemu swoiemu fałszywie świadczyć, kłamać, złe o nim bez fundamentu mieć rozumnienie, niebacznie go posądzać, w oczy go łżyć, o iego wadach w brew mu mowić, podszczuwać, y ná nienawiść podać go u drugich, osławiać go, to iest; za oczy go obmawiać, obmowisk chętnie słuchać, y do uwłaczania czci iego pomagać, y tym podobne.

Co trzeba uważać około grzechow, któremi sława, álbo imię dobre bliźniego obrażone bywa?

To; Iż grzechy te odpuszczone nie będą, chyba to, cośmy złego mowili, odwołamy, y sławę bliźniemu naszemu według możnośći wrociemy, bo Imię dobre lepsze iest niż wielkie bogactwo.

Lekcya 13.

Czego nam dźiewiąte zakazuie Przykazanie?

Nie pożąday żony bliźniego &c.

Iako w szóstym Przykazaniu osobliwie cudzołostwo, y wszytkie wszeteczne uczynki, tak też w tym tu przykazaniu wszytkie myśli y żądze takowe zakazane są.

Czy wszytkie myśli nieczyste, álbo żądze, zawsze grzechem są śmiertelnym?

Pierwsze Myśli, y poruszeniá pożądliwośći ciała nie są grzechem, ieżeliśmy okazyi do nich niedali, y postrzegłszy się w nich nie bawiemy, ale zaraz one odrzucamy.

A kiedyż grzechem są śmiertelnym?

Gdy kto rozmyślnie do nich sobie daie okazyą,

kazyą, w nich się dobrowolnie bawi, w nich ma upodobanie, álbo ná nie zezwala.

A gdyby kto takowych żądz wykonać niechciał?

Iednakby ciężkim były grzechem, poniewaź Chrystus mowi; że kto tylko widzi niewiastę dla pożądania oney, ten iuż w sercu swoim cudzołostwo popełnił.

Coż tedy czynić gdy pożądliwość ciała nas kusi?

O Złey chuci długo nierozmyślać, ale myśl zaraz odwrociwszy przypomieć sobie przytomność P. Bogá, y szczerze przed oczy rozumu sobie wystawić trzeba rzeczy ostateczne, y tak nawieki nie zgrzeszemy.

Lekcya 14.

Co nam zakazuie dziesiąte Przykazanie?

Nie pożąday domu &c.

Iako w siodmym Przykazaniu wszelka Krádzież, y niesprawiedliwość skuteczna, tak w tym Przykazaniu wszelkie łakomstwo, y chciwość nierządna do cudzego dobrá zakazana iest.

Czy zawsze ta chciwość iest grzechem?

Nie, ale wtedy tylko, gdy człowiek na nie zezwalá, y gdyby cudzego dobra niegodziwym chciał nabyć sposobem.

Iakaż ztąd dla nas Nauka?

Iakośmy nic na świat z sobą nieprzynieśli, tak też znowu z świata z sobą nic nie wyniesiemy. Przeto maiąc wyżywienie, y odzienie, tym się kontentuymy.

Nauka III.
O Wypełnieniu Prawa miłośći.
Lekcya 15.

A Czy Prawo miłośći iuż wykonane gdy kto bliźniemu swemu nic złego nie czyni?

Nie, ale też w samey rzeczy dobrze mu czynić y miłość ku niemu przez uczynki miłosierne oświadczyć mu trzeba.

Iak wielorakie są uczynki miłosierne?

Dwoiakie, iedne do Duszy, drugie do Ciáłá należące.

Ktoreż miłosierne uczynki są Duchowne?

Te siedm;

1. Grzeszące napominać,
2. Nieumieiętne nauczać.
3. Powątpiwaiącym należytą dać radę.
4. Za Żywych y Umarłych się modlić.
5. Smutnych pocieszyć.
6. Krzywdy cierpliwie znosić.
7. Obrażaiącym nas chętnie odpuścić.

Lekcya 16.

Ktoreż Uczynki miłosierne należą do Ciáłá?

Te siedm.

1. Łaknących nakarmić.
2. Pragnących napoić.
3. Przyodziać nagich.
4. Więźnie odkupować.
5. Chorych nawiedzać.
6. Do Domu pielgrzymy przyimować.
7. Pogrześć umarłe.

Czy

Czy powinniśmy pod grzechem bliźniemu naſzemu takowe uczynki miłoſierne wyświadczyć.

Tak ieſt; gdy możemy, y gdy okoliczności w potrzebie będących tego po nas wyciągaią.

Czemu?

Bo to P. Bog przykazał, y tak mu to przyiemne, iak gdyby to Iemu ſamemu uczynione było.

Lekcya 17.

Ktoreż ieſt zebranie Przykazań Bożych ſamego Boga tylko ſię tyczących?

Abyśmy z całego ſerca nadewſzytko P. Boga kochali, Iego ſię bali, Iemu ſię kłaniali, y wiernie mu ſłużyli.

Któreż ieſt zebranie Przykazań Bożych, bliźniego ſię tyczących?

Abyśmy Rodzice naſze, Duchowną y świecką zwierzchność kochali, y w poſzanowaniu mieli, a bliźniemu naſzemu nie tylko nic złego nie czynili, ale też w ſamey rzeczy dobrze mu czynili.

Na czymże tedy całego prawa zawiſło wypełnienie?

Żebyśmy P. Boga z całego ſerca nadewſzytko kochali, a bliźniego iak ſiebie ſamych.

Iakimże ſpoſobem ow, co miłuie, całe wypełnił Prawo?

Kto P. Boga należycie kocha, ten też chowa y pełni iego Przykazania, á kto kocha bliźniego, ten mu nic złego, ale ráczey zawſze dobrze czynić będzie.

A czy powinniśmy Boſkie zachowywać przykazania?

Tak ieſt; bo nam to P. Bòg przykazał.

A czy możemyż one pełnić, y zachowywać?

Możemy, za łaſką y pomocą P. Bogá; bo gdybyśmy onę zachowywać niemogli, P. Bòg by nam takowe pełnić nie był przykazał.

Czy możemyż ie doſkonale pełnić?

Przynaymniey tak pełnić one możemy, że przeciwko nim rozmyślnie, y ciężko niewykráczamy.

Co ſię z tymi dzieie, którzy Przykazania Bożego nie zachowuią?

P. Bòg ich docześnie y wiecznie karze.

Co ſię z tymi dzieie, którzy Boſkie zachowuią Przykazania?

P. Bòg ich docześnie błogoſławi, y wieczną nadgrodę im daie.

Co mowi Chryſtus P. o Przykazaniach Bożych?

Ieżeli chceſz wniść do żywotá, tedy chowáy Przykazania.

Część Czwarta.
O Sakramentach Swiętych.
Nauka I.
O Sakramentach SS. w poſpolitośći.
Lekcya I.

Co to ieſt Sakrament?

Znak widomy od Chryſtuſa Páná poſtanowiony,

wiony, przez który niewidomym ſpoſobem łáſki, y poświęceniá nabywamy.

Wiele ieſt Sakramentow?

Siedm. 1. Chrzeſt. 2. Bierzmowanie. 3. Ciało y Krew Paná naſzego Jezuſá Chryſtuſá. 4. Pokutá, 5. Oſtatnie Oleiem S. pomaſzczenie. 6. Kapłánſtwo. 7. Małżeńſtwo.

Kto Sakramentá święte poſtanowił?

Chriſtus Pan.

Dla czego one poſtanowił?

Dla poświęcenia nimi wiernych ſwoich.

Co za ſkutek y moc maią Sakramenta?

Z Poſtanowienia Chryſtuſowego y z zaſług Iego ſpráwuią poświęcenie w tym człowieku, który takowe z należytym przyimuie przygotowaniem.

W Iaki ſpoſob Sakramenta SS. w człowieku ſprawuią poświęcenie.

Chryſtus będąc Pánem Darow ſwoich do znakow widomych, ktore Sakramentami zowiemy, przywiązał łaſkę ſwoię: więc kto z należytym przygotowaniem znakow pomienionych, albo obrządkow zewnętrznych według poſtanowieniá Chryſtuſowego używa, ten otrzymuie oraz łaſkę, ktorą Chryſtus Pan do każdego Sakramentu przywiązał.

Lekcya 2.

Co ieſt Chrzeſt.

Ieſt pierwſzym y naypotrzebnieyſzym Sakramentem, w którym człowiek przez wodę y ſłowo Boże, ze wſzytkich grzechow ſwo-

ich oczyszczonym, y w Chrystusie Panu iáko nowe stworzenie do żywotá wiecznego odrodzonym, y poświęconym bywa.

Co iest Bierzmowanie?

Iest Sakrament, którym człowiek ochrzczony przez Krzyżmo y słowo Boże od Ducha S. w łasce utwierdzonym zostaie, aby wiarę swoię mocno, y statecznie wyznawał, y według niey tym pilniey się sprawował.

Co iest Sakrament Ciała y Krwie P. N.?

Iest prawdziwe Ciało y Krew Paná naszego JEZUSA Chrystusa, pod osobami chlebá, y winá istotnie, y doskonále przytomnego, skoro Kapłan porządnie poświęcony chleb y wino przeistaczá, y poświąca ná ołtarzu.

Lekcya 3.

Co iest Pokuta?

Iest Sakrament, przez ktory Kapłan porządnie poświęcony grzesznikowi grzechy Imieniem Boskim odpuszcza, gdy za nie grzesznik serdecznie żałuie, usty się ich spowiada, y należytą chce odprawić pokutę.

Co iest ostatnie Oleiem S. pomaszczenie?

Iest Sakrament, w ktorym przez Oley święty y słowo Boże dana bywa łaská Paná Bogá choremu ná poratowanie zdrowia iego duszego, á częstokroć y cielesnego.

Co iest Kapłaństwo?

Iest Sakráment, w ktorym Kapłanom y innym sługom Kościołá przez pewne ustanowione zew-

zewnętrzne znaki moc, y władza Duchowna, y osobliwa łaská P. Bogá udzielona bywá do sprawowaniá przystoynie urzędow swoich.

Co iest Małżeństwo?

Iest Sakráment, ktory mąż y niewiasta porządnie przyimuiący, w nierozerwane życiá towarzystwo wstępuią, y łaską Boską bywaią obdarzeni, áby Potomstwo poczciwie y po Chrześciańsku spłodzone, y wychowane było.

Lekcya 4.

Wielorakież są Sakramenta SS.?

Dwoiakie; Iedne z nich zowią się Sakramentami żywych, á drugie Sakrámentami umarłych.

Ktoreż się zowią żywych Sákramentami?

Te pięć: 1. Bierzmowanie, 2. Sakráment ciáłá y krwie Pana Naszego Jezusa Chrystusa. 3. Ostatnie Oleiem S. pomaszczenie. 4. Kapłaństwo. 5. Małżeństwo.

Czemuż te nazywaią się Sakramentami żywych?

Bo od tych, ktorzy w łasce P. Bogá są, muszą być przyimowane.

A gdyby kto z tych pięciu Sakramentow ieden, w grzechu śmiertelnym będąc, przyiął, czyby iednak prawdziwy odebrał Sakrament?

Prawdziwy by odebrał Sakrament, ale łaski y skutku sakramentalnego nie byłby uczestnikiem póty, pókiby w grzechu zostawał; y grzechby ciężki popełnił.

Lekcya 5.

Któ-

Któreż ſię zowią Sakramentami umarłych?

Te dwa; Chrzeſt y Pokuta:

Czemu ſię te Sakramentami umarłych nazywaią?

Bo że y od tych ważnie przyimowane bywaią, którzy wedle Duſzy umarłemi ſą, albo w ſtanie niełaſki zoſtaią.

Czy tedy z ſtrony przyimuiącego przy tyth dwóch Sacramentach nic nie wyciąga powinność?

Wyciąga; Przygotowanie.

Iak ſię potrzeba do Chrztu S. przygotować?

Człowiek doroſły chcąc być ochrzczonym, muſi ſię koniecznie przez wiarę, y prawdziwe nawrócenie ſię do Pana Boga przygotować.

A dziatki małe iako do Chrztu S. przygotowane bywaią?

Przez Wiarę Kościoła S., ktorą kmotrowie zamiaſt niemowlęcia wyznawaią.

Czego potrzeba do Sakramentu Pokuty?

Żalu nadprzyrodzonego, albo ſkruchy choćby też tylko mniey doſkonałey za grzechy, z mocnym poprawy przedſięwzięciem, y doſkonałey ſpowiedzi wſzytkich wiadomych śmiertelnych grzéchow.

Byłżeby ważny Sakrament Pokuty S. gdyby grzeſznikowi na wſpomionym ſchodziło przygotowaniu?

Bynaymniey; bo by mu ſchodziło na prawdziwym nawroceniu ſię do P. Boga, ktore z

ſtrony

ſtrony grzeſznika do Sakramentu Pokuty S. koniecznie potrzebne ieſt.

Lekcya 6

Któreż Sakramenta częściey iak raz przyimować wolno?

1. Sakrament Ciała Pańſkiego. 2. Pokutę 3. Oſtatnie oleiem S. pomaſzczenie. 4. Małżeńſtwo.

Ktore Sakramenta raz tylko przyimować godzi ſię?

1. Chrzeſt. 2. Bierzmowanie. 3. Kapłańſtwo

Czemuż te Sakramenta raz tylko wolno przyimować?

Bo w Duſzy człowieka zoſtawuią po ſobie znak albo piątno nigdy nięzmazane.

Nauka II.

O Sakramencie Pokuty S.

Lekcya 7.

Co ieſt Pokuta?

Pokuta ieſt Sakrament, przez ktory Kapłan porządnie poświęcony grzeſznikowi grzéchy odpuſzcza Imieniem Boſkim, gdy grzeſznik zá grzechy ſwoie ſerdecznie żałuie; uſty ſię ich ſpowiada, y za nie należytą chce odprawić pokutę.

Kto poſtanowił ten Sakrament?

Chryſtus Pan.

Na co go poſtanowił?

Na odpuſzczenie grzéchow uczynkowych po chrzcie S. popełnionych.

Iakoż,

Iakoż, y kiedy go postanowił?

Po zmartwych wstaniu swoim mowił Chrystus Pan do uczniow swoich, y ich należytych następcow: weźmiycie Ducha Swiętego, ktorym odpuścicie grzechy, tym odpuszczone będą. A ktorym zatrzymacie, tym zatrzymane będą.

Kiedyśmy P. Boga grzechami naszemi obrazili, iakimże go znowu sposobem mamy przebłagać?

Należytym używaniem Sákramentu Pokuty S.

W czymże się zawiera Sakrament Pokuty S?

1. W Przygotowaniu się.
2. W Spowiedzi.
3. W Zadosyć uczynieniu.

Paragraf I.

O Przygotowaniu się do spowiedzi.

Lekcya 8.

Na czym osobliwie to zawisło przygotowanie się do spowiedzi?

Ná żalu y skrusze za grzéchy swoie, y ná mocnym poprawy przedsięwzięciu.

Iak że się do spowiedzi S. należycie przygotować potrzeba?

1. Wezwać P. Bogá y łaski od niego prosić do poznania należycie grzéchow swoich, do obżałowaniá y wyspowiadania się ich.

2. Rachunek z sumieniem odprawić.

3. Wzbudzić w sercu skruchę y żal zá grzechy y przedsięwzięciem poprawy.

Lekcya 9.

Iakże z Sumieniem rachunek czynić?

Naprzod przypomieć sobie trzeba czy wszytkie spowiedzi do tąd należycie odpráwione y czyli pokuta náznaczoná iuż wykonaná iest.

A Potym co czyniemy?

Przypominamy sobie w czymeśmy, y iák wiele rázy po spowiedzi ostatniey znowu grzeszyli przeciw przykazaniu Bożemu álbo Kościelnemu myślą, mową, uczynkiem, lub opuszczeniem dobrych uczynkow.

Iak długo się z sumieniem swoim rachować trzeba?

Tak długo aż pewnie mięmámy, żeśmy, sobie wszystkie cięszkie grzéchy przypomieli.

Czy potrzeba też, ábyśmy sobie wszytkie grzechy powszednie w szczegulności przypomieli?

Nie trzebá.

Coż rostrząsnąwszy sumienie czynić?

Wzbudzić żal, y skruchę zá grzechy swoie.

Lekcya 10.

Co iest skrucha y żal za grzechy?

Nadprzyrodzona niechęć álbo boleść ná sercu zá grzechy, dla tego że Bog nimi obrażony, z mocnym poprawy przedsięwzięciem.

Wielorakaż iest skrucha?

Dwoiaká; doskonałá y mniey doskonałá.

Co iest dokonała skrucha?

Gdy kto szczegulnie z miłości P. Bogá zá grzechy

chy swoie serdecznie żałuie dla tego iedynie; że nimi Bogá, iáko Oycá swego nayukochańszego, y dobro naywyższe obraził.

Co iest mniey doskonała skrucha?

Gdy kto zá grzechy swoie żałuie z boiaźni sprawiedliwośći Boskiey, ktory go dla tego docześnie y wiecznie karáć może.

Ktoraż z tych oboyga skruch iest lepsza?

Doskonáła; bo przez nią samę byłby człowiek grzeszny usprawiedliwiony, gdyby się rad chciał spowiadać, á niemogł.

Gdyby kto w niebespieczeństwie życia się znaydował, á spowiadać się niemogł, co taki ma czynić?

Skruchę doskonała powinienby taki w sobie wzbudzić z mocnym poprawy przedsięwzięćiem, y takim by sposobem usprawiedliwionym został.

Lekcya II.

Czy nie dosyć na skrusze mniey doskonałey do usprawiedliwienia?

Nie dosyć, bo ta bez rzeczywistego przyięcia Sakramentu pokuty S. grzesznika usprawiedliwić niemoże.

A gdyby kto za grzechy swoie dla tego żałował; że na niesławę u ludzi, albo na karę doczesną zasłużył, byłażby takowa skrucha dobra?

Nie; bo skrucha albo żal za grzechy zawsze z pobudki nádprzyrodzoney, albo Boskiey, musi pochodzić, y do Bogá zmierzać.

A czy tedy grzeſznik przez ſwoię ſkruchę bywa uſprawiedliwiony?

Nie, ále przez Łáſkę Boſką z zasług Chryſtuſá Paná, ktory nam męką, y śmiercią ſwoią odpuſzczenie grzechow naſzych zasłużył.

Iakoż tedy po nas ſkrucha wyciągana bywa?

Iako przyſpoſobienie ſię do łaſki Boſkiey, y iáko kondycya, bez ktorey Bog grzéſznika do łaſki nie przyimuie.

Czemużby P. Bog grzeſznika bez ſkruchy przyiąć niemiał?

Bo tego chcę, ábyśmy też obżałowali grzechy naſze, y za nie pokutowali.

Czy ma ſię ſkrucha ściągać do wſzytkich grzéchow popełnionych?

Do wſzytkich wiadomych, y niewiadomych grzéchow śmiertelnych żadnego niewyimuiąc.

Czemu?

Bo ieden grzèch śmiertelney bez drugiego nie może bydź odpuſzczony.

Lekcya 12.

Czy doſyćże ná tym, że kto za grzechy ſwoie żałuie?

Nie doſyć, ale też mieć potrzeba mocne, y ſzczére popráwy przedſięwzięcie.

Co potrzeba do należytego przedſięwzięcia?

1. Szczérey chęci od tąd przynamniey śmiertelnie nie grzeſzyć.

2. Szczerze ſię wſzelkich okazyi grzechowych chronić.

3. Wszelkich do poprawy życia srzodkow zdolnych chwycić się.

Gdyby kto bliskiey do grzéchu okazyi oddalić od siebie nie chciał, czy byłażby spowiedź iego dobra?

Nie, gdyby ią mogł oddalić, á niechćiał.

Gdyby kto bliźniego swego na sławie albo fortunie ukrzywdził, á za to serdecznie żałował, y mocne czynił przedsięwzięcie poprawy więcey tego nie czynić, czy dosyć by na tym było?

Nie dosyć; ále ieszcze szkodę uczynioną według możnośći nagrodzić powinien; inaczey mu grzech niebędzie odpuszczony.

Czy zawszeż skrucha, y przedsięwzięcie poprawy do Spowiedzi potrzebne?

Zawsze, y ták nawet potrzebne, że bez nich grzechow odpuszczenia dostąpić nie podobna.

Gdyby zaś same tylko grzechy powszednie kto miał na sumieniu swoim?

Iednakby y ten, przynamniey ieden, albo drugi grzech powszedni, do ktorego bardziey skłonny iest serdecznie obżałować, y przedsięwzięcie uczynić musiał, więcey go nie pełnić.

Lekcya 13.

Iakże krótko Akt skruchy wzbudzić?

Pánie y Boże moy! żałuię serdecznie, żem kiedy kolwiek przeciwko tobie zgrzeszył y choćbym się żadney káry obawiáć, álbo nagrody iakiey od ćiebie spodziewać nie miał: iednakże ia serdecznie żałuię, żem Ciebie Bogá, Oyca nayukochańszego y Dobro naywyższe obraził; posta-

postanawiam sobie mocno y szczérze życie moie grzeszne popráwić. O Jezu day mi łaskę twoię. Amen.

Czy zawszeż te, albo tym podobne słowa mowić trzeba skruchę wzbudzaiąc?

Nie; ále wolno sercem tylko bez słow żal, y skruchę w sobie wzbudzić.

Czy dosyć by na tym było, gdyby kto usty tylko te, lub tym podobne mowił słowa?

Nie dosyć, ále też y w sercu szczérze skruszonym bydź musi.

Kiedyż skruchę w sobie wzbudzić potrzeba?

Przed weyściem do spowiednicy.

A gdyby kto żalu należytego y przedsięwzięcia poprawy nie miał, czy ważnaby iego była spowiedź?

Bynaymniey: aleby ieszcze cięszko zgrzeszył. Bo bez náleżytego przygotowania przystąpiłby do Sakramentu Swiętego.

Paragraf II.

O Spowiedzi Swiętey.

Lekcya 14.

Co iest Spowiedź?

Oskarzenie siebie samego przed Kapłanem.

Czego się koniecznie spowiadać trzeba?

Wszytkich grzechow śmiertelnych w szczegulności.

Czy trzeba też grzechow myślami tylko popełnionych ſpowiadać ſię?

Tak ieſt, ieżeli ſię kto rozmyślnie w nich bawił, miał upodobanie, albo na nie zezwolił.

Czy trzeba ſię y powſzednich ſpowiadać grzechow?

Nie trzeba, niezawadzi iednak z tych ſię oſkarzyć, ktore na pamięć przychodzą.

A gdyby kto powątpiwał, czyli powſzednie, albo śmiertelnie zgrzeſzył, czy trzeba mu ſię tego ſpowiadać?

Y owſzem; bo w rzeczach wątpliwych ſumienia ſię tyczących trzeba ſię radzić ſpowiednika.

Lekcya 15.

Czy trzebaż y okoliczności grzechowych ſpowiadać ſię?

Wſzytkich okoliczności tak grzech odmieniaiących, iako też znacznie złości grzechowi przyczyniaiących, albo umieyſzaiących także ſpowiadać ſię potrzeba.

Czy wolno też y inych, z którymi grzéch popełniony, na ſpowiedzi wymienić?

Uchoway Boże; lecz tylko ſtan oſoby wymienić należy.

Czy trzebaż mowić ſiła razy grzech popełniony ieſt?

Trzeba; ile razy kto pamięta.

A gdyby kto liczby grzechow ſwoich wiedzieć niemogł?

Ten przynamniey powinien powiedzieć że ra-

razy ---- mniey albo więcey, albo iak długo z nałogu grzefzył.

Gdyby kto umyślnie grzéchu iakiego na fpowiedzi zatail, czy byłażby iego fpowiedź ważna?

Nie, owfzemby iefzcze ciężki grzech świętokradztwa popełnił, bo by Sakrament znieważył.

Coby taki potym mufiał czynić?

Muśiałby koniecznie wfzytkie powtorzyć fpowiedzi, w ktorych umyślnie grzechu ciężkiego zataił.

Lekcya 16.

Gdyby kto grzech ciężki na fpowiedzi wyiawić naturalnie zapomiał?

Tedyby tak od zapomnionego, iako y od wyiawionych był rozgrzefzonym.

Ale gdy fobie grzéch zapomniany przypamięta, coż wtedy ma czynić?

Samego tylko grzechu zapomnianego ma fię fpowiadać.

A gdyby kto zaraz po odprawioney fpowiedzi grzech śmiertelny zapomniany fobie przypamiętał, coż wtedy ma czynić?

Ieżeli może, powinien fię iefzcze raz fpowiadać; niżeli do komunii S. przyftąpi.

Coż, gdyby fobie przypamiętał u ftołu Bożego iuż klęcząc przed komunią?

Wtedy wolno mu, Akt fkruchy uczyniwfzy do komunii S. przyftąpić, a potym fię grzechu zapomnianego fpowiadać.

Czy obowiązany ieft człowiek każdy

na sumnieniu swoim wszytkie grzechy swoie cięszkie wyiawić?

Tak ieſt, koniecznie według uſtawy Chryſtuſa Pana.

Czemu?

Boby ſpowiednik według urzędu ſwego niemogł wiedzieć, czy ſpowiadaiącemu ſię, grzechy ma odpuśćić, álbo też zatrzymać.

Czy wolnoż Spowiednikowi to komu obiawić, co na ſpowiedzi uſłyſzał?

Zadną miarą, y w żadniey okoliczności tey wiadomośći mu zażyc nie wolno.

Wolnoż ſię przyſłuchywać, czego ſię drudzy ſpowiadaią?

Nie; ten, ktory to umyślnie czyni, albo drugim powiada, cow ſpowiedzi uſłyſzał, cięſzko grzeſzy.

Lekcya 17.

W Iakiż Spoſob ſpowiadać ſię trzeba?

Przygotowawſzy ſię iak należy, do Spowiednicy wniyść, y mowić:

Proſzę Oycze Duchowny o błogosławieńſtwo, ábym ſię należycie, y doſkonale grzechow moich wyſpowiadał:

W Imię Oyca y Syna, y Ducha S.

Ia grzeſzny ſpowiadam ſię Bogu wſzechmogącemu, y Waſzeci, Oycze Duchowny, iako Namieſtnikowi Boſkiemu, żem po ſpowiedzi oſtatniey, przed ---- odprawioney, znowu cięſzko Boga mego obraźił myślą, mową, uczynkiem, y opuſzczeniem dobrych uczynkow; á mianowicie daię ſię winnym: ---

A potym co?

Wyznać trzeba grzechy swoie z wszelką pokorą, krotkiemi y wyrozumianemi, ále iednak uczćiwemi słowy, y gdy iuż Spowiednik nie ma, coby więcey przypomniał, wolno Spowiedź S. zakończyć takim sposobem:

Zá te, y za wszytkie inne grzechy moie, ktorem kiedykolwiek popełnił, żałuie serdecznie, żem nimi Bogá nayłaskawszego, naywyższe Dobro obraził: postanawiam sobie mocno, y szczerze za łaską Bożą życia mego poprawić. Waszeci zaś Oycze Duchowny upraszam; ábyś mi zbawienną pokutę naznaczyć, y Imieniem Boskim mnie ze wszytkich grzechow moich rozgrzeszyć raczył.

Na co więcey baczenie dać trzeba, w spowiednicy będąc?

Pilnie słuchać trzeba napomnienia, ktore daie spowiednik, y iaką naznacza pokutę.

Czy potym zaraz wolno wyniść z Spowiednicy?

Nie; ále rozgrzeszenia y błogosławieństwa Kápłańskiego sercem skruszonym czekać potrzeba.

Coż po wziętym błogosławieństwie czynić?

Wyniść z konfessyonału z wszelką skromnośćią, P. Bogu podziękować, y pokutę odprawić naznaczoną.

Paragraf III.

O Zadosyć Uczynieniu.

Lekcya 18.

Co ieſt zadoſyć uczynienie?

Wykonanie owych uczynkow pokutnych, ktore Spowiednik naznacza.

Czemuż pokuta bywa naznaczona?

Żeby grzeſznik nieiáko zadoſyćuczynił za doczeſną karę, ktora go częſtokroć po grzechu odpuſzczonym ieſzcze czeka.

Czy powinien grzeſznik wypełnić pokutę?

Powinien, y nawet nie odwłocznie, ieżeli Spowiednik czaſu niewyżnaczył.

Czy wolnoż ſobie odmienić pokutę albo przez kogo inſzego ią wypełnić?

Nie wolno.

Czy koniecznież przed komunią pokutę odprawić trzeba?

Niemaſz tego potrzeby koniecznie.

Gdyby kto zapomniał, albo zaniedbał pokutę odprawić, coż taki ma czynić?

W Naſtępuiącey ſpowiedzi muſi ſię z tego oſkarzyć, y poradzić ſię Spowiednika, co ma czynić.

O co naybardziey ſtarać ſię mamy, żeby ſpowiedź należycie odprawiona była?

Oto; abyśmy grzechy naſze ſerdecznie obżałowali, ſzczere mieli poprawy przedſięwzięcie inaczy ſpowiedźby za nic była.

Kiedyśmy tedy z ſtrony naſzey wſzytko odprawili, czy zapewnoż ſię grzechow odpuſzczenia ſpodziewać możemy?

Zapewno, iako Jan. S. mowi: Ieżeli my grzechy naſze ſkruſzonym ſercem wyznaiemy, tedy

tedy Bog wierny y sprawiedliwy iest, aby nam nasze odpuścił grzechy.

Nauka III.
O Nayświętszym Ołtarza Sakramencie.
Lekcya 19.
Co iest Sakrament Ołtarza?

Iest prawdziwe ciało y krew Pana N. JEZUSA Chrystusa pod Osobami Chleba y wina istotnie, y doskonale przytomnego, skoro Kapłan porządnie poświęcony chleb y wino przeistacza y poświąca na ołtarzu.

Ktoż ten Sakrament postanowił?

Chrystus Pan, Zbawiciel nasz.

Kiedyż go postanowił?

Przy ostatniey wieczerzy.

Iakimże go postanowił sposobem?

Pan JEzus tey nocy, w ktorey zdradzonym został, wziął Chleb, dzięki czynił, y łamał go, y rzekł: to iest ciało moie, ktore za was wydane będzie. To czyńcie ná moię pamiątkę. Podobnymże sposobem wziął też y kielich po wieczerzy y rzekł; Ten kielich iest nowy Testament w moiey Krwi, ktora za was wylaná będzie na odpuszczenie grzechow. To czyńcie, ile razy pić będziecie, na moię pamiątkę.

Lekcya 20.
Co Chrystusa Páná pobudziło do po-

ſtanowienia tego Sakramentu?

Iego miłość ku nam wielka.

Na co go poſtanowił?

1. Dla pamiątki gorzkiey męki y śmierci ſwoiey.
2. Dla pokarmu Duſzy naſzey.
3. Dla zaſtawy przyſzłego żywota wiecznego.

Iakoż ten Sakrament ieſt nam zaſtawą żywota wiecznego?

Chryſtus Pan obiecał nam żywot wieczny, dla pewnośći tego zoſtawił nam w Teſtamencie ſwoim Ciało, y Krew ſwoię przenaydroższą.

Czego w tym Sakramencie pożywamy?

Prawdziwego ciałá, y krwi Pana naſzego Jezuſa Chryſtuſa.

W Czymże to przyimuiemy?

W Nayſwiętſzey Hoſtyi.

A czy ieſtże też Chléb w Nayśw: Hoſtyi?

Nie maſz chleba, ale tylko przymioty chlebowe.

Ktoreż to ſą przymioty chlebowe?

Białość, okrągłość, zapach, ſmak chlebowy y tam daley.

Lekcya 21.

A Gdzie ſię chleb podział?

Przeiſtoczonym zoſtał w prawdziwe ciało Chryſtuſa Paná.

Kiedyż ſię to dzieie przeiſtoczenie?

W pośrzod ofiary mſzy S. ſkoro kapłan ſłowa konſekracyi, albo przeiſtoczeniá nad chlebem wymowi.

Czyiąż

Czyiąż właśnie mocą staie się Chrystus Pan przytomnym w Nayświętszey Hostyi?

Mocą słow Chrystusa Paná, ktorego osobę kapłan przy mszy S. zastępuie.

Iako to przeistoczenie stać się może?

P. Bog wszytko z niczego stworzył, zaczym też może rzecz iednę w drugą odmienić; u P. Boga niemasz nic niepodobnego.

Ale tego przeistoczenia nie widać?

Dla tegoć samego to wierzemy.

Czemuż wierzemy?

Bo to Prawda przedwieczna, Chrystus Pan powiedział: to iest ciało moie.

Lekcya 22.

Iako Chrystusa Paná w nayświętszey przyimuiemy Hostyi?

Prawdziwie z ciałem Iego nayświętszym według istoty, iednak Duchownym, nadprzyrodzonym, Sakramentalnym sposobem, ktòrego my poiąć nie możemy.

Iak długo Chrystus P. w nayświętszey zostaie Hostyi?

Tak długo aż przymioty chlebowe się zepsuią, albo zniszczeią.

Gdy się przymioty chlebowe zepsuią, albo zniszczeią czy cierpi też co przez to Chrystus Pan?

Nic bynaymniey; same tylko przymioty chlebowe giną, y niszczeią.

Gdy kapłan Hostyą nayświętszą łamie, czy łamie też Chrystusa Paná?

Nie, lecz same tylko przymioty chlebowe łamie,

łamie, Chrystus zaś w każdey naymnieszey odrobinie całym, y nierozdzielnym zostaie.

Czy trzeba nam w nayświętszey Hostyi czcić y adorować Chrystusa?

Trzeba; bo w niey Chrystus Pan iako prawdziwy, żywy Bog, y człowiek obecnym iest.

A czy nie chlebá my adoruiemy?

Nie, bo w Hostyi poświęconey żadnego niemasz chleba.

Coż tedy adoruiemy, gdy przed nayświętszą przyklękamy Hostyą?

Chrystusa Pana, ktorego przytomność pod przymiotami chleba utaioną wierzemy.

A czy pierwey ieszcze; niżeli tego Sakramentu nayśw. pożywamy, Chrystus Pan przytomnym iest w nayświętszym Sakramencie?

Iest zapewne; bo Chrystus Pan iest w Nayśw: Hostyi przytomnym nie przez pożywanie, ále przez słowa postanowienia, ktore Kapłan we mszy S. á nie przy rozdawaniu nayśw: komunii wyrzekł.

Lekcya 23.

Czy trzebaż koniecznie pod obiema osobami chleba y wina ten Sakrament przyimować?

Nie masz tego koniecznie potrzeby.

A to czemu?

Bo wierzemy, że pod samą chlebá osobą całego, nierozdzielnego przyimuiemy Chrystusa.

Przyimuiemyż też y krew Chrystusa Pana, kiedy pod samą szczegulnie chleba osobą komunikuiemy?

Tak iest, oraz y krew w Hostyi nayśw:

Azaż

Azaż pod osobami chleba nie same tylko iest ciało, á pod osobami wina nie sama tylko krew Chrystusa P.?

Nie, ciáło y krew Chrystusa Páná, oboie pod kążdą utaione są osobą.

Z kądże tego dowieść?

Z tąd; iże Chrystusa żywego pożywamy, żywe zaś ciało bez Krwie bydź niemoże.

Lekcya 24.

Niepostanowiłże Chrystus Pan Sakrament ninieyszy pod obiema osobami?

Tak iest, áie uczniom tylko swoim y ich porządnym w urzędzie kapłańskim następcom iáko postanowił, tak czynić przykazał.

Z kądże tego dowieść?

Ztąd, ponieważ przy postanowieniu tego Sakramentu Nayśw: nikt niebył, procz Iego dwunastu uczniow, ktorych tegoż samego czasu na kapłanow poświęcił.

Coż ztąd następuie?

To, że kapłani ile razy przy mszy S. tę pamiątkę obchodzą, obie chleba y wina osoby według postánowieniá przeistáczać, poświącać y pożywać powinni.

Czemu y laikom też kielicha pić nie daią?

Nie masz tego potrzeby, bo Chrystus Pan nie dał przykazaniá o rozdawániu, ale to wolney kościołá S. dyspozycyi zostáwił.

Lekcya 25.

Czemu kościoł S. tak rozporządził;

aby pod ſamą tylko chlebá oſobą ten Sakrament był rozdawány?

Bo oſoby wina łatwo na ziemię rozlane, y dla chorych niedługo konſerwowáne bydź mogą, y dla wielu innych przyczyn.

Ale czy nie maiąż Laicy przez to iakiey krzywdy?

Nie maią żadney, bo pod oſobą chlebá także całego doſtaią Chryſtuſa.

Iako tedy właśnie Sákrament ten potrzebny ieſt do zbawienia?

Zeby według roſkazu Chryſtuſa ciała y krwie Iego Nayświętſzey pożywac, które oboie pod każdą znayduią ſię oſobą.

Coż ieſt w tym kubku, który czaſem dany bywa Laikom po komunii S.?

Wino przez ſię ſame, albo też inſzy napoy, który wolno przyiąć, y nie przyiąć.

Dla czegoż ten napoy dany bywa?

Dla popłokániá, żeby tym łatwiey Hoſtyą Nayświętſzą połknąć można.

Lekcya 26.

Czego potrzeba do godney komunii?

1. Zeby ſię do niey dobrze przygotowac.
2. Zeby komunią S. z ſerdecznym przyiąć nabożeńſtwem.
3. Zeby po odprawioney komunii S. winne Bogu oddać dzięki.

Iakże ſię do komunii S. przygotować trzeba?

1. Potrzeba umieć przez wiarę uczynić ro-

żność

żność między tym Boſkim y innym poſpolitym pokarmem.

2. Trzeba nam ſię probować, czyli też w ſtánie łaſki Paná Boga ieſteśmy, y dla tego trzeba nam ſumnienie naſze pierwey przez Spowiedź S. oczyśćić.

3. Od północy potrzeba bydź czczym, to ieſt: nic nie ieść, áni pić, y w odzieniu przyſtoynym według, ſtánu, y kondycyi przyiść do komunii S.

Byłżeby też to grzéch cięſzki, gdyby kto w grzéchu śmiertelnym będąc kommunikował?

Zapewne; grzéch cięſzki śmiertelny.

A doſtałżeby też takowy prawdziwego Sakramentu?

Doſtałby, ále na ſąd, y potępienie ſwoie.

Lekcya 27.

Iakimże ſpoſobem Nayśw: Kommunią przyiąć potrzeba?

Rękomá złożonymi, oczámi ku ziemi ſpuſzczonymi, ieſtami uczciwemi do ołtarzá przyſtąpić głowę trochę wznioſſzy, ięzyk ná wargę ſpodnią wyciągnąwſzy, Hoſtyą nayświętſzą z ſerdecznym przyiąć nabożeńſtwem.

Co za ſkutek ſprawuie w nas komunia Nayśw: gdy ią godnie przyimuiemy?

Z Chryſtuſem Pánem nás iednoczy, osłabiá w nás złe chuci, pomnaża w nás łaſkę, y miłość ku P. Bogu y bliźnim, y ieſt nam zaſtawą naypewnieyſzą przyſzłego żywotá wiecznego.

Lekcya 28.

Co

Co trzeba czynić po Kommunii S.

Winne dzięki P. Bogu oddać, przypamiętać sobie mękę, y śmierć Chrystusa Páná, pomnieć ná to że prawdziwie przy sobie mámy Chrystusa Páná, więc go też Bogu Oycu zá swoie grzechy ofiárowáć, prosić go o rzeczy potrzebne, siebie samego Rodzicow swoich Przyiáciol y nieprzyiaciol iemu polecić, á umarłych też nieczapomnieć potrzeba.

Zkądżę wiedzieć można ześmy godnie komunikowali?

Ztąd; Gdy nowy chrześciański Zywot prowadziemy, tym bowiem pokazuiemy iżeśmy nie czczy tylko Sakrament, ale też Iego owoce, y skutki przyięli.

Część Piata.
O Kościele Swiętym
Nauka I.
O Znákach prawdziwego Kośćiolá Chrystusowego.

Lekcya I.
Co iest Kośćioł?

Powszechne wiernych Chrystusowych zgromadzenie pod Chrystusem głową ich naywyższą, y pod Iego námiestnikiem ná ziemi.

Zkądże poznać można, ktory kościoł práwdziwym iest kośćiołem?

Z Tych czterech znakow, które Kośćioł práw-

práwdziwy mieć muſi. 1. Muſi być Ieden, 2. Swięty, 3. Katolicki, 4. Apoſtolſki.

Lekcya 2.

Co to znaczy Ieden?

1. Iż iako ieden tylko ieſt Bog, y wiará iedna, ták też ieden tylko Kościoł Chryſtuſow bydź może.

2. Iż Kościoł Chryſtuſa prawdziwy iednego powſzechnego naywyżſzego mieć muſi Paſterza.

3. Iż Nauká Wiary Kościołá práwdziwego zawſze y ná każdym mieyſcu muſi być iedna.

Lekcya 3.

Co to znaczy Swięty?

To, że Kościoł od głowy ſwoiey Chryſtuſa ieſt poświęconym y że iego Nauká do żywotá świętego náprawdza.

Ktoż potwierdza Swiątość Kościołá?

Tak wielkie mnóſtwo świętych Páńſkich, ktorzy w kościele żyli, y zbawienie otrzymali: Ták wielka liczba męczennikow, ktorzy zá wiarę kościołá krew ſwoię przelali: Nieprzeliczone cuda, ktòre P. Bóg ná potwierdzenie Wiary uczynił.

Lekcya 4.

Co to znaczy katolicki?

Iż kościoł Chryſtuſa prawdziwy powſzechnym, y po całym świecie rozſzerzonym bydź muſi.

Mogłże Kościoł ten powſzechny kiedy upaść?

Bydź to niemoże: áby kościoł kiedy iuż upadł álbo mogł ieżſzce upaść.

Czemu Kościoł upaść nie może?

Bo Chryſtus Pan to ſwoiemu przyrzekł kościołowi; że go nawet y bramy piekielne nie przekonaią.

Lekcya 5.

Co to znaczy Apoſtolſki?

1. Iż Kościoł práwdziwy muſi bydź budowany ná fundamencie Apoſtołow, y ich ſię trzymáć nauki ták uſtnie, iáko też y ná piśmie podaney.

2. Iż Kościoł prawdziwy muſi mieć od Apoſtołow SS. ſukceſſyą, álbo porządne naſtępowanie Papieżow y Biſkupow, ktorzy Kościołem widomie rządzą.

A czy muſi też Kościoł Chryſtuſow bydź widomym?

Koniecznie musi bydź widomym bo Chryſtus Pan przykazał, żeby ſię kościołá rádzić, y ſłuchać go.

W Czymże Kościoł Chryſtuſow ieſt widomy?

W rządcach y członkach Iego, w ſzafowaniu Sakrámentámi SS. y w innych obrządkach kośćielnych.

Nauka II.

O Głowie Kościoła S.

Lekcya 6

Ktoż ieſt głową Kościoła?

Chryſtus Pan właściwie ieſt głową Kościołá, á prawowierni iego ſą członkámi.

A ná mieyſcu Chrýſtuſa ktoż ieſt widomą Kościoła głową?

Papież (to In ię znaczy Oyciec:) który widomie kościołem rządzi.

Ktoż ieſt Papieżem?

Rzymſki Biſkup, który zá naywyżſzego Páſterza całego kościołá Katolickiego bywa uznany.

Lekcya 7.

Ktoż po Chryſtuſie Pánu pierwſzym był naywyżſzym Paſterzem, widomie całym kościołem rządzącym?

Piotr Apoſtoł S.

Kto go ná ten urząd Paſterſki oſadził?

Chryſtus Pan, gdy do niego rzekł: Ty ieſteś Piotr, á ná tey opoce wybuduię kościoł moy.

Iakże daley Chryſtus Pan do Piotrá mówi?

Tobie dam klucze Króleſtwá niebieſkiego, á cokolwiek zwiążeſz ná ziemi, to związane będzie w niebie, á cokolwiek rozwiążeſz ná ziemi, to też rozwiązane będzie w niebie.

Kiedyż Chryſtus P. Piotrowi S. urząd naywyżſzego Paſterſtwa właśnie zlecił?

Po zmartwychwſtaniu ſwoim, gdy do niego po trzy kroć rzekł; paś báranki moie, paś owce moie.

Ktorzy ná ten naywyżſzy Paſterſtwa urząd po Pietrze S. nąſtąpili?

Rzymſcy Biſkupi, álbo Papieże, ktorzy po

Pietrze S. nieustannie aż do dnia dzisieyszego kościołem katolickim rządzą.

Nauka III.

O Przykazaniach Kościoła.

Lekcya 8.

Czy ma Kościoł moc y władzę co przykazać, álbo stanowić?

Ma; w rzeczach wiary, y dobrych obyczaiow się tyczących.

Czy powinniśmy to czynić, co kościoł przykazuie?

Zapewne, bo Chrystus przykazał, ábyśmy we wszytkim Kościołá słucháli, y náśladowáli go.

Za kogo ten powinien bydź miany, ktory kościoła słuchać nie chce?

Powinien bydź miany zá Poganina, y iawnogrzesznika, iáko Chrystus mówi.

A ten co Kościołem gardzi?

Taki nie człowiekiem, ále Bogiem gardzi, mówi Apostoł: y Chrystus P. mowi; kto was słucha mnie słucha, kto wami gardzi, ten mną gardzi.

Lekcya 9.

Ktoreż są Przykazania Kościoła S.

Oso-

Osobliwsze są te pięć.

1. Postanowione dni uroczyste zachoway.

2. W każdy Dzień uroczysty mszy S. z nabożeństwem słuchay.

3. Przykazane pewnych dni posty, y wstrzymywaniá się od niektórych pokármow zachoway.

4, Grzéchow swoich kapłánowi własnemu, álbo inszemu z iego dozwoleniem raz w rok spowiaday się.

5. Nayświętszy Sákráment ciała y Krwie Pańskiey przynaymniey raz w rok, y to około Swięta wielkonocnego przyimuy.

Ieſtże też to grzech przed Bogiem gdy kto iednego z tych przykazań nie zachowuie?

Gdy zachować może, á nie zachownie, zawsze iest grzech cięszki.

Lekcya 10.

Dla czegoż kościoł S. oprocz Niedzieli inne ieszcze Dni uroczyste postanowił?

Dla Chwały P. Bogá, na rozważanie taiemnic Wiáry nászey, na oświadczenie nászey ku P. Bogu wdzięczności.

Naco kościoł Swięta Matki Boskiey, Apostołow, y innych SS. ustanowił?

Zeby Bóg w Swiętych swoich był chwalony, y żeby ich życie cnotliwe wiernym przełożywszy, do naśladowaniá ich zachęcił.

Iako Niedzielę, y Dni uroczyste święcić trzeba?

Potrzeba się wstrzymać od wszelkiey roboty służebney, mszy S. z nabożeństwem słuchać, przy tym też kazaniá y inney służby Bożey, álbo nábożeństwa nie zaniedbać.

Co iest msza S?

Iest prawdziwą Ofiarą nowego testamentu, w ktorey pamiątka ostatniey Chrystusa wieczerzy odnawianá, krwawá na Krzyżu ofiará reprezentowáná, y niekrwawym sposobem znowu ofiárowana bywa.

Coż iest w mszy S. ofiarą?

Ciáło y Krew Chrystusa Páná.

Co znaczą obrządki przy mszy S?

Te nam wyrażaią mękę, y śmierć Chrystusa gorzką.

Lekcya II.

Dla czego kościoł pewne dni postu naznaczył?

Dla chwały P. Boga, dla umartwienia ciała nászego, y dla przebłagániá Bogá zagniewanego przez takowe upokorzenie siebie samych.

Czego po nas kościoł S. wyciąga, gdy nam post nakazuie?

Zeby nie ieść mięsá, y tego wszytkiego, czego kościoł S. zakazał, y raz tylko ieść na dzień.

A na wieczor czy wolno co ieść?

Wolno ku posileniu małą ieść kollacyą.

Od ktoregó czasu powinniśmy ściśle pościć?

Po

Po wyiściu dwudzieſtego pierwſzego roku wieku naſzego, chyba żeby kogo ciężka praca, ſłabość zdrowia, álbo niedoſtátek wymowił.

Czemu ſię w piątek, y ſobotę od mięſa wſtrzymuiemy?

Na wieczną pamiątkę y chwałę gorzkiey męki, y śmierci Chryſtuſa P.

Czy grzeſzy też ow, ktory poſtu, y wſtrzymywania ſię od niektorych pokarmow nie zachowuie?

Ieżeli Poſt zachowáć może, á nie zachowuie go, taki zawſze ciężko grzeſzy, bo przez to kośćioł znieważa.

Na co przy pośćie S. nayoſobliwſze mamy dać baczenie?

Na to, iáko ſię od pokarmow wſtrzymuiemy, tak ábyśmy też w pełnieniu grzechow ściſły Poſt, y wſtrzęmięźliwość zachowali.

Lekcya 12.

Jak często powinniśmy ſię ſpowiadać y kommunikować?

Przynaymniey raz w rok, y to około Swięta wielkonocnego.

Czy grzeſzy ow, ktory wielkonocney zaniedbywa kommunii?

Ieżeli bez ważney zaniedbywá przyczyny, tedy grzeſzy ciężko.

Czy nie wolnoż częściey iak raz tylko do roku kommunikować?

Owſzem to Arcy chwalebna y potrzebna ieſt, z właſzcza gdy, kto uſzczęśliwionym, błogosławie-

wionym bydź chce w ſtánie ſwoim od Boga.

Kiedyż więcey powinniśmy ſię ſpowiadać y kommunikować?

Gdy ſię w iakim życia niebeſpieczeńſtwie bydź widziemy.

Nauka IV.

O Innych rozmaitych obrządkach Kościoła S.

Lekcya 13.

Co ieſt odpuſt?

Odpuſzczenie kary doczeſney za grzechy maiącemu odpuſzczenie grzechow iuż przez Sakrament pokuty S.

Alboż odpuſt nie ieſt grzechow odpuſzczeniem?

Nie, ale kto odpuſtu chce doſtąpić, ten wprzod koniecznie muſi mieć odpuſzczenie grzechow przez Sakrament pokuty S.

Czy ma Kościoł S. władzę do nadawania takowych odpuſtow?

Ieżelić Chryſtus kościołowi ſwemu dał władzę odpuſzczenia grzechow, tedy tenże kościoł też ma władzę odpuſzczenia kary doczeſney za grzechy.

Zkądże odpuſt bywa nadawany?

Papież, albo inni kościoła Przełożeni, y ſzafarze taiemnic Boſkich nadaią odpuſty z Ducho-

chownego skarbu kościoła, przywłaszczaiąc nam zasługi Chrystusa, y Swiętych Iego Pańskich.

Lekcya 14.

Coż za skutek ma odpust?

To, czego nam do zadosyć uczynieniu za karę przez grzechy zasłużoną niedostaie, przez zasługi Chrystusa y wszytkich SS. odpustem nadgrodzone bywa.

Iakimże sposobem zasługi Chrystusa nam przywłaszczone bywaią?

Wierzemy Swiętych Pospolitość álbo obcowanie z nami; więc y to wierzemy; że nam też P. Bog Swiętych swoich zasługi, ktore sobie zá łaską Boską zebrali, udziela.

Co potrzeba do dostąpienia odpustu?

Te dwie rzeczy koniecznie są potrzebne?

1. Zeby w stanie łaski P. Bogá bydź; więc pierwey potrzeba mieć odpuszczenie grzechow.

2. Zeby te uczynki dobre wykonać, ktore odpustu nadaiący przykazuie, iáko to spowiadáć, się, kommunikować, modlić się, pościć, iałmużnę dać, odwiedzać kościoły, y inne tym podobne.

Ale czegoż zwyczaynie potrzeba do dostąpienia odpustu?

Aby się skruszonym sercem spowiadać, komunikować, y na intencyą kościoła świętego się modlić.

Lekcya 15.

Na co kościoł S. wodę, y tak wiele in-

nych rzeczy często przez rok błogosławi lub święci?

Bo Apostoł naucza; że każde stworzenie słowem Bożym, y modlitwą poświęcone zostaie: więc też tego pragniemy áby błogosławieństwo Boskie na tych także zstąpiło, ktorzy rzeczy błogosławionych, lub święconych z wiarą y nabożeństwem używaią.

Iakąż Intencyą mieć potrzeba, kropiąc się wodą święconą?

Mamy P. Bogá prosić, iako my się wodą święconą kropiemy, tak też, aby on nas z wszelkich grzechow naszych obmyć y od wszego złego zachować raczył.

Z iakąż intencyą innych rzeczy błogosławionych używać trzeba?

Ponieważ rzeczy błogosławione swoy skutek od słowa Bożego y modlitwy maią; więc też przy ich używaniu tę mieć potrzeba intencyą, żeby się modlitew kościoła S. y obietnic Chrystusa Páná stać uczęstnikiem.

A czy mogąż nam co pomoc rzeczy błogosławione?

Mogą; ieżeli używaiąc onych z nadzieią mocną Bogá prosiemy, y wierzemy; że nás Bog przez nie od złego zachowa, y swego nam użyczy błogosławieństwa.

Lekcya 16.

Na co w kościele świec, kadzidła, rozmaitych aparatow, ozdob y tak wiele innych obrządkow zażywamy?

1. Na

1. Na oświadczenie wnętrznego nabożeństwa naszego, którego Bóg po nas wyciąga.

2. Zeby ludzie prości tym łatwiey taiemnice Boskie poiąć mogli, y żeby ludzką słabość w nabożeństwie pokrzepić.

3. Dla porządnie odprawienie tego wszytkiego co do Boskiey służby należy; iáko Apostoł naucza.

Co znaczą obrządki, ktore przy sprawowaniu Sakramentow SS. używane bywaią?

Poprzedzaiące, Sakramentow SS. sprawowanie uczą nas, iako się do godnego ich przyięcia przygotować mamy; inne zaś częścią moc y skutek Sakramentow SS. częścią powinność, ktorą człowiek z przyięcia onych obowiązany iest, znaczą.

Co trzeba sądzić o złych zwyczaiach, ktore się często między obrządki zakradaią?

Nauka y wola Kościoła S. iest ta; áby wszytkie złe zwyczaie wcale znieść, ále nie żeby wszytkich chwalebnych obyczaiow y obrządkow dla tey zaniedbać przyczyny.

Nauka V.

O Sprawiedliwości Doskonałości Chrześciańskiey.

Lekcya 17.

Na czymże zawiśla sprawiedliwość Chrześciańska?

Na

Na tym; żeby się Chrześcianin za łaską P. Boga złego chronił, á w bobrych się ćwiczył uczynkach, żeby się według Praw y przykazánia Bożego, y kościelnego sprawował, y żeby według stanu, y powołania swoiego każdy trzeźwo, spráwiedliwie y pobożnie żył przed Bogiem, y ludźmi.

A czy można taką mieć spráwiedliwość na tym świecie?

Luboć dla naszey ludzkiey ułomności trudno bardzo spráwiedliwe, y bez nagany na tym świecie prowadzić życie, iednak co raz bardziey á bardziey mamy się starać o chrześciańską doskonałość.

Coż o tym mowi Apostoł Piotr S?

Coraz bardziey, á bardziey mamy usiłować, ábyśmy nász powołanie, y wybránie przez dobre uczynki sobie upewnili.

Lekcya 18.

Ktoremiż drogami Doskonałości Chrześciańskiey doyść możemy?

Tymi; ktore nam Chrystus P. na początku prawa swego Ewangelicznego nauką swoią pokazał, y one názwał: Ośm błogosławieństwa.

1. Błogosławieni ubodzy w Duchu, albowiem ich iest krolestwo niebieskie.

2. Błogosławieni cisy, albowiem oni odziedziczą ziemię.

3. Błogosławieni, ktorzy się smęcą, abowiem oni będą pocieszeni.

4. Błogosławieni, ktorzy łakną y pragną spráwiedliwości, abowiem oni będą nasyceni.

5. Błogosławieni miłosierni, ábowiem oni miłosierdzia dostąpią.

6. Błogosławieni czystego serca, ábowiem oni Bogá oglądać będą.

7. Błogosławieni pokoy czyniący, ábowiem Synámi Bożymi nazwani będą.

8. Błogosławieni, ktorzy prześladowanie cierpią dlá spráwiedliwośći, ábowiem ich iest królestwo niebieskie.

Czemuż te cnoty drogą są do doskonałości Chrześciańskiey?

Bo ci, ktorzy się o te staraią cnoty, nie tylko spráwiedliwymi, ále też błogosławionymi od samego Chrystusa nazwani.

Lekcya 19.

Na czymże doskonałość Chrześciańska zawisła?

Ná Cnotach, ktore Chrystus Pan, y Apostoł radzi ná dostąpienie doskonáłości, á nazywaią się.

Rady Ewangelii S.

1. Dobrowolne ubostwo.
2. Dobrowolna y wieczna czystość.
3. Dobrowolne y zupełne posłuszeństwo pod Duchowną zwierzchnośćią, ktorey się zakonnicy z ślubem poddáią.

Coż otym Kościoł nasz S. trzyma?

To; iż wolno człowiekowi, ieżeli chce, zá tymi poyść rádámi, ále kto raz dobrowolnie, zá nimi iść, P. Bogu przyrzekł, ten iuż powinien, to chowáć co Pánu Bogu przyślubił.

A czy nie ſąż Rady Ewangelii S przykazane?

Ani przykazane, áni też koniecznie do Zbawieniá ſą potrzebne: lecz tylko do doſkonałości chrześciáńſkiey człowieka prowadzą.

Coż mowi Chryſtus Pan o tych Radach?

Chceſzli doſkonałym bydź, tedy idź, przeday co maſz, y ná ubogich rozday, á podź zá mną, wtedy będzieſz miał ſkarb w niebie.

Lekcya 20.

Ktoreż ieſt zebranie całego Katechizmu lub Nauki Chrześciáńſkiey Katolickiey?

1. W Bogá wierzyć.
2. W Bogu nadzieię pokładáć.
3. Bogá y bliźniego miłowáć.
4. Sakrámenta SS. godnie przyimowáć.
5. Kościoła Bożego nauki ſłuchać y według niey ſię ſprawowáć.

Te pięć rzeczy prowadzą nás do żywotá wiecznego. Amen.

WYBOR MODLITW

Dla Młodzi.

Modlitwy Poranne.

W Imię Oycá, y Syná, y Duchá S. Amen.

Niech

Niech mnie dziś y każdego czaſu błogoſławi † Bog Ociec, ktory mnie ſtworzył. Niech mnie błogoſławi † Syn Boży JEZUS Chryſtus, ktory mnie krwią ſwoią przenaydroższą odkupił. Niech mnie błogoſławi † Duch przenayświętſzy, ktory mnie poświęcił.

Swięta y nierozdzielna Troyca, y Boſka Iedność niech mnie dziś y każdego czaſu ſtrzeże, y broni od wſzego złego na ciele, y na Duſzy. Niech mi też to da; coby mnie zachęciło, y utwierdziło we wſzytkim dobrym do żywota wiecznego. Amen.

Dziękuięć Pánie Oycze niebieſki przez Jezuſa Chryſtuſa, Syna twego naymilſzego, Pana naſzego za wſzytkie dobrodzieyſtwa twoie, żeś mnie tey nocy dobrotliwie zachować raczył, proſzę ćię raczże mnie łaſkawie dnia dziſieyſzego bronić od wſzego złego ciała, y Duſzy. Tobieć álbowiem Panie! polecam ciało, y Duſzę moię, y wſzytko co mam, w oycowſką opiekę twoię. Niechże przy mnie twoy S. Anioł będzie, y niech mnie dźiś ſtrzeże na wſzytkich drogach moich, ábym ciebie Oyca mego naylaſkawſzego nie obraził. A ponieważ też wiem żeś mnie na ten koniec ſtworzył; ábym ciebie ſamego kochał, y czćił, więc Ofiaruięć wſzytkie myśli, ſłowa, y uczynki moie, y wſzytkie dziſieyſze ſprawy moie, áby wſzytko na większą chwałe twoię, y zbawienie Duſzy moiey było. Amen.

Oycze naſz &c. Zdrowáś Marya &c.

Swięty Aniele ſtrożu moy! Z

Z Opieką twoią przy mnie ſtoy,
Abym był w każdey potrzebie,
Od grzechu wolnym przez ciebie.
W Imię Oyca, y Syna, y Ducha S. Amen.

Niektore
Strzeliſte modlitewki,
W rożne przez dzień czaſy.

Rano, w południe y wieczor, gdy na pamiątkę Wcielenia Chryſtuſowego dzwonią.

Anioł Pańſki zwiaſtował Pannie Maryi, y poczęła z Ducha Swiętego.

Zdrowaś Marya łaſki pełna &c.

Oto Ia ſłużebnica Pańſka niech mi ſię ſtanie według ſłowa twego.

Zdrowaś Marya łaſkiś pełna &c.

A Słowo ciałem ſię ſtało, y mieſzkało między nami.

Zdrowaś Marya łaſkiś pełna &c.

Dayże mi, o Boże moy! ſzczęśliwą godzinę do życia y śmierci, przez JEZUSA Chryſtuſa Pana naſzego Amen.

Przed każdą ſprawą:

Oycze Synu Duchu Swięty Boże!
Łaſka twoia niech mi dopomoże,
By był początek, śrzodek y koniec
Spraw moich, zawſze twey Chwały goniec.

Po ſprawie każdey:

Bądź Tobie Troyco Boże chwała;

Że się ta rzecz iuż w skutku stała.
Niech JEZU sprawę twego sługi,
Z sobą łączą twoie zasługi.

Gdy z domu wychodzisz:

Polecam Tobie z domu wyiście,
Boże! y me do niego przyiście,
Przyimiy krok każdy y stąpienie
Na Chwały twoiey pomnożenie.

Gdy zegar biie:

Iezu tey godziny ku niebie
Usta y serce wznoszę do ciebie
By myśl, mowa, y moy uczynek
Nie był ci gniewu upominek.

Popełniwszy grzech iaki.

Ah Boże! bądź miłościw mnie grzesznemu, żałuię z całego serca; żem Ciebie, Boga, Dobro moie naywyższe, kiedykolwiek obraził, mocne życia mego grzesznego poprawy czynię przedsięwzięcie, o JEZU! day mi łaskę twoię, Amen.

Pod czas pokusy:

Uciekam się do ciebie Panie!
Niech me serce czyste zostanie,
Spodziewam sie po twey Dobroci;
Iż ta grzech odemnie odwroci.

w Potrzebie.

Wołam do Ciebie JEZU Panie!
Ktoryś iest moie wspomaganie
Boże przybądź mi do pomocy,
W każdey potrzebie y niemocy.

w Utrapieniu:

O JEzu o cierpliwość cię proszę,

Niech nią grzech y winę moię znoſzę,
Ah! by z ſobą twoy Krzyż, śmierć, y męka
Ziednoczyły mą boleść, co ſtęka.

Patrząc na Obraz Ukrzyżowanego:

Przez twoię śmierć y gorzką mękę,
W każdey potrzebie niech porękę
Mam IEZU! a Krew twoia ninie
Na Duſzy mey marnie nie zginie.

Kropiąc ſię wodą święconą:

Pokrop Duſzę mą, łaſką Panie!
Niech czyſtą od grzechu zoſtanie,
Przez JEZUSA mego Krew drogą,
Nie karz mnie piekła męką ſrogą.

Modlitewka o ſzczęśliwe ſkonanie:

Panie Iezu Chryſte, przez gorzkość, którąś na Krzyżu dla mnie cierpiał, á oſobliwie, gdy Duſza twoia nayświętſza z ciała twego wychodziła, zmiłuy ſię nad Duſzą moią, gdy z ciała wychodzić będzie, Amen.

Przed Iedzeniem:

Oczy wſzytkich w tobie maią nadzieię Panie! y ty daieſz im pokarm czaſu przyſtoynego: Otwieraſz ty rękę twoię, y napełniaſz wſzelkie zwierzę błogoſławieńſtwem: Chwała Bogu Oycu y Synowi, y Duchowi S. Iak była na początku y teraz y zawſze y na wieki wiekow, Amen.

Panie zmiłuy ſię nad nami, Chryſte &c.
Panie zmiłuy ſię nad nami. Oycze naſz &c.

Błogoſław nam Panie y tym darom twoim, ktorych z twoiey ſzczodrobliwości pożywać będziemy. Przez Chryſtuſa Pana naſzego, Amen.

Niech

Niech nas Bog ſtołu niebieſkiego uczeſtnikami uczyni, Amen.

Modlitwa po Iedzeniu.

Dziękuiemy Tobie wſzechmogący Boże za wſzytkie dobrodzieyſtwa twoie, ktory żyieſz y kroluieſz na wieki wiekow, Amen.

Chwalcie Boga wſzytkie narody, chwalcie go wſzyſcy ludzie. Abowiem potwierdzone ieſt nad nami miłoſierdzie Iego, y prawda Pańſka zoſtaie na wieki. Chwała Bogu Oycu y Synowi, y Duchowi Swiętemu. Iak była na początku, y teraz, y zawſze y na wieki wiekow, Amen.

Panie zmiłuy ſię nad nami. Chryſte &c.

Panie zmiłuy ſię nad nami. Oycze naſz &c.

Imię Pańſkie niech będzie błogoſławione, od tąd aż na wieki.

Racz Panie ſowićie nadgrodzić wſzyſtkim dobrodzieiom naſzym dla Imienia twego żywotem wiecznym, Amen.

Duſze wiernych zmarłych przez miłoſierdzie Boże niech odpoczywaią w pokoiu, Amen.

Modlitwy wieczorne.

W Imię Oyca, y Syna y Ducha S. Amen.

Niech mnie Nocy dziſieyſzey y każdego czaſu błogoſławi † Bog Ociec, ktory mnie ſtworzył. Niech mnie błogoſławi † Syn Boży JEZUS Chryſtus, ktory mnie krwią ſwoią przenaydroższą odkupił. Niech mnie błogoſławi

† Duch przenayświętszy, ktory mnie poświęcił.

Swięta y nierozdzielna Troyca y Boska iedność, niech mnie tey nocy y każdego czasu strzeże, y broni od wszego złego ná ciele, y na Duszy. Niech mi też da, coby mnie záchęciło, y utwierdziło we wszytkim dobrym do żywota wiecznego, Amen.

Dziękuięć serdecznie, Panie Oycze Niebieski! przez Jezusa Chrystusa Syna twego naymilszego, Pana naszego, za wszytkie dobrodzieystwa twoie, żeś mnie dziś tak dobrotliwie zachować, y od wielu niebespieczeństw ciała y Duszy łaskawie záchować raczył. Za co niech tobie wszechmocnemu, iedynemu, prawdziwemu Bogu cześć, y chwała będzie po wszytkie wieki. Amen.

Ah Boże moy! Oycze dobrotliwy! niestetysz przyznać się muszę, żem dnia dzisieyszego znowu wielorako przeciwko tobie zgrzeszył, ále żałuię serdecznie; żem ciebie naydobrotliwszego Boga y Oyca kiedyżkolwiek obraził, postanawiam sobie mocno życia mego grzesznego od tąd poprawić. O Boże! bądź miłościw mnie grzesznemu, dla Jezusa Chrystusa, przez ktorego gorzką mękę, y śmierć spodziewam się, że mi grzechy moie odpuścić, y łaskę skuteczną dać raczysz, ábym życie moie grzeszne poprawił. Amen.

Ah Panie! zostań się przy mnie, bo nie masz nikogo, procz ciebie tylko, ktoryby mnie mogł zachować: przeto nocy następuiącey, y każdego czasu polecam ci Ciało, y Duszę moię y

wszytko, co mam, w twoię Oycowską opiekę, y proszę cię serdecznie; ábyś mnie tey nocy od wszego złego, ciała y Duszy łaskawie zachować raczył, żebym iutro zdrowym y czerstwym będąc, znowu wstać, y twoie święte Imię mogł wielbić, y chwalić, Amen.

Oycze nasz &c. Zdrowaś Marya &c.
Wierzę w Bogą Oyca &c.
Swięty Aniele Strożu moy!
Z Opięką twoią przy mnie stoy,
Abym był w każdey potrzebie
Od grzechu wolnym przez ciebie
Smaczno w Iezusa zasnę Imię
Maiąc straż Boga mego przy mnie.

Modlitwy przy Mszy S.

Przygotowanie się do słuchania mszy S.

WSzechmogący, wieczny Boże! Panie! Oycze Niebieski, ktoryś świat tak był umiłował; żeś Syna twego Iednorodzonego wydał, áby za grzechy świata całego na drzewie Krzyżowym był ofiarą, ktora nayświętsza ofiara, codziennie w twoim Kościele S. dla naszey wielkiey pociechy, y pożytku niekrwawym sposobem przy mszy S. od Kapłanow odnawiana, przed oczy nasze wystawiana, y iako prawdziwa błagalna ofiara tobie ofiarowana bywa: Użycz mi dziś łaski, abym się przy tey boskiey taiemnicy z należytym znaydował

nabożeństwem, y oraz ią z Kapłanem na pamiątkę gorzkiey męki y śmierci Syna twego JEZUSA Chrystusa, Pana y Zbawiciela naszego, tobie ofiarował. Przyimiy Oycze miłosierdzia tę ofiarę mszy S. ktorąć na większą chwałę twoię za mnie, y za wszytkich do mnie należących, y mnie poleconych, żywych u umarłych ofiaruię; Przyimiy ią oraz za ofiarę Synowskiego podziękowania ci za wszelkie łaski, y dobrodzieystwa mi wyświadczone. Niechże też będzie zadosyć uczynieniem za grzechy moie, y uproszeniem twey Boskiey pomocy we wszelkich sprawach moich. Przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

NB. Potym mowić Rożaniec z nabożną uwagą taiemnic życia Chrystusowego, w Rożańcu wesołym; albo Iego męki y śmierci, w Żałosnym; albo też Iego chwały y wspaniałości, w Rożańcu chwalebnym.

Przy podnoszeniu nayśw: Hostyi:

BĄdź pozdrowione, o Nayświętsze ciało Pana mego Jezusa Chrystusa, za mnie na krzyżu ofiarowane. O Jezu, Synu Boga żywego, zmiłuy się nademną.

Przy podnoszeniu Kielicha:

BĄdź pozdrowiona o Krwi nayświętsza Pana mego Jezusa Chrystusa, za mnie na odpuszczenie grzechow rozlaną. Obmyi, oczyść, y poświęć nędzną Duszę moię do żywota wiecznego, Amen.

Krotkie Akty
Wiary, Nadziei, Miłości &c. po *konſekracyi.*

JEzu moy! wierzę mocno; iż tu na tym ołtarzu, iako Bog y człowiek prawdziwie obecnym ieſteś; przeto kłaniam ſię tobie z iak naygłębſzą pokorą y z iaką, tylko mogę, adoruię cię uczciwością. Wſzelką nadzieię moię pokładam w tobie moy Zbawicielu! y mocno ufam; iż przez mękę y śmierć twoię zbawionym będę; O Jezu! niechże w moiey Nadziei pohańbionym nie będę. Kocham Dobroć twoię nieſkończoną, o moy Zbawicielu! wſzytkiemi afſektami ſerca mego, żałuię ſerdecznie, żem Ciebie, Boga naydobrotliwſzego, Oyca nayukochańſzego, wielorako y ciężko obraził, ale ſzczere mam przedſięwźięcie, przy łaſce twoiey Boſkiey poprawić życia mego. Przyimiy o naydobrotliwſzy Oycze! tę niezmázaną Hoſtyą, tę święłą, y przyiemną ofiarę za grzechy moie tak, iakoś przyiął krwawą ofiarę Syna twego na Krzyżu za grzechy świata całego, żebym tegoż Pana naſzego Jezuſa Chryſtuſa tak, iakom go teraz pod oſobami Chleba y Wina przez wiarę widział y adorował, potym z Tobą y z Duchem Swiętym w chwale twoiey twarz weſoło też oglądał, y na wieki mu ſię kłaniał. Amen.

NB. Potym daley Rożaniec mowić.

Ofiarowanie po mſzy S.

NIech ci ſię, o Troyco przenayświętſza! podoba poſłuſzeńſtwo tey moiey powin-

ney ufługi, ktorąm ci przez fluchanie tey mfzy S. teraz oświadczył. Racz to dobrotliwie fprawić, żeby ta Ofiara, ktorąm przez Kapłana Oczom Majeftatu twego Bofkiego niegodny ofiarował, tobie przyiemną, mnie y wfzytkim, za ktorychem ią ofiarował, przez miłofierdzie twoie błagalną była, przez tegoż Pana nafzego Jezufa Chryftufa, Amen.

Modlitwy przed Spowiedzią.

Przygotowanie fię do Spowiedzi.

O Jezu miłofierny! wierny nafz Pośrzedniku u Boga Oyca, ktoryś nam nędznym y ułomnym grzefznikom dla nafzey pociechy Sakrament Pokuty S. iako fpofob przebłagania cię poftanowił, Profzę cię pokornie abyś mi, teraz łafkę dać raczył; żebym grzechy moie należycie poznał, za nie ferdecznie żałował, fzczerze fię ich wyfpowiadał, y za nie według możności zadofyć uczynił, żebym przez ten Sakrament S. niefkończonych zafług twoich uczeftnikiem zoftał, y grzechow moich odpufzczenia doftąpił. Amen.

Tu fumnienie roftrząfnąć potrzeba, iako wyżey w czwartey części Katechizmu w Nauce II. Lekcyi 9. rzeczono, to uczyniwfzy z pilnością, wzbudzić w fobie Wiarę, Nadzieię, miłość, y żal, czyli fkruchę za grzechy w ten fpofob.

Akt Wiary.

O Boże wfzytko wiedzący y prawdziwy! wierzę; żeś od wiekow ieft nayfprawiedliwfzym,

dliwszym, naymiłosiernieyszym y naywszechmocnieyszym Bogiem: wierzę; że Syn twoy iednorodzony dla nas nędznych grzesznikow stał się człowiekiem, y że za nas cierpiał, dla ktorego zasług obiecałeś nam grzechow odpuszczenie, łaskę twoię Boską y żywot wieczny. Wierzę, żeś iest Dobro naywyższe, iedyny y ostatni koniec wszytkich rzeczy; że nic bardziey nad grzech masz w nienawiści, y że ten nam przez Sakrament Pokuty S. odpuszczony, y przez tenże łaska twoia poświęcaiąca udźielona bywa. To y wszytko co nam przez kościoł twoy S. Katolicki do wierzenia podaiesz, wierzę y za rzecz niezawodną trzymam, iżeś ty, o wieczna mądrości y prawdo, to obiawił.

Akt Nadziei.

O Boże Sprawiedliwy! wyznaię przed Tobą, żem przez mnostwo grzechow moich słusznie na twoy gniew zarobił; iednakże mam nadzieię; iż przez pokutę prawdziwą grzechow moich odpuszczenia dostąpię, ponieważeś ty, o miłosierny, wszechmogący y wierny Boże! to przyobiecał dla nieskończonych zasług Syna twego kochanego, Zbawiciela naszego Iezusa Chrystusa, na ktorych ia wszelką ufność moię y nadzieię zakładam.

Akt Miłości:

O Boże naydobrotliwszy! miłuię cię z całego serca nadewszystko dla tego; żeś iest nieskończone, naydoskonalsze y kochania nay-

godnieyſze. Dobro, Ah! gdybym cię Boga mego nayukochańſzego zawſze był kochał!

Akt żalu y ſkruchy:

O Oycze litośći y miłoſierdzia, y Boże wſzelkiey pociechy, ktory nie chceſz śmierci grzeſznika, ále raczey, aby ſię nawrocił, y żył. Oto ia z Synem marnotrawnym upadam przed Tronem łaſki twoiey do nog Dobroci twoiey oycowſkiey, Oycze! zgrzeſzyłem przeciw tobie, y niebu, iużem niegodzien; abym ſię twoim nazywał Synem. Iednak o Boże dobrotliwy! iako Ociec lituie ſię nad ſynami ſwemi, tak ſię ty lituieſz nad tymi; ktorzy ſię ciebie boią. Przeto z ſercem żałoſnym przychodzę do ciebie, y proſzę cię, zmiłuy ſię nademną wedle wielkiego miłoſierdzia twego; Załuię ſerdecznie, żem kiedyżkolwiek przeciwko tobie zgrzeſzył, y chociażby mi ſię żadney kary obawiać, ani nagrody od ćiebie ſpodziewać nietrzeba, iednakże ia ſerdecznie żałuię ſzczegulnie dla tego; żem ciebie Oyca mego nayukochańſzego, y Dobro naywyżſze obraził, od tąd ſzczerze poſtanawiam, za łaſką twoią Boſką życia, mego grzeſznego poprawić. O Boże bądź miłościw mnie nędznemu grzeſznikowi dla Jezuſa Chryſtuſa! przez ktorego nieſkończone zaſługi ſpodziewam ſię; że mi grzechy moie odpuśćić, y łaſkę ſkuteczną dać raczyſz, że ſię wſzytkich grzechow ciężkich, y okazyi do złego będę mogł chronić, y według woli twoiey nayświętſzey życie prawdziwie pobożne y chrześciań-

ſkie

ſkie prowadzić. O Jezu! użycz mi łaſki. Amen.

Potym wniyść do ſpowiednicy iako wyżey rzeczono o ſpoſobie ſpowiadania ſię w części IV. nauce II. Lekcyi 17.

Po Spowiedźi.

O Oycze litości! O Boże wſzelkiey pociechy! Niech ci będą dzięki, cześć, y chwała, żeś mnie w tym Sakramencie znowu za Syna twego ſobie przywłaſzczył; ſpodziewam ſię mocno; że, iakom od Kapłana, namieſtnika twego rozgrzeſzony, tak też przed obliczem twoim Boſkim ze wſzytkich grzechow moich oczyſzczonym będę. Przeto o nayłaſkawſzy Oycze! day mi łaſkę twoie, żebym to, coś ty wemnie dobrego zaczął, y przez ten Sakrament dokonał, dla chwały twoiey, dla Zbawienia duſzy moiey zawſze utrzymał. Wzbudźże też we mnie ducha takiego, y chęć ſtateczną od tąd takie prowadzić życie; żebym raczey wſzytko cierpiał, nawet y śmierc ſamę, niżeli ciebie Oyca mego nayukochańſzego dobrowolnie y rozmyślnie grzechem obraził śmiertelnym. O Boże! day mi łaſkę przez Jezuſa Chryſtuſa Pana naſzego. Amen.

Modlitwa po odprawioney Pokucie.

O Panie Iezu Chryſte! ktoryś moie y świata całego grzechy dźwigał, y przez lat trzydzieści y trzy za nie ſurowo pokutował, nawet gorzką śmierć Krzyżową cierpiał,

w zjednoczeniu tey S. pokuty twoiey ofiaruię moię nikczemną pokutę, ktorąm teraz odprawił, y pokornie cię proszę; abyś to wszystko, czego skrusze y pokucie moiey niedostawać sądzisz, przez twoie nieskończone zasługi łaskawie nadgrodźić, y mnie napotym umocnić raczył, żebym odtąd w twoiey żył łasce, y w niey trwał aż do zgonu mego. Amen.

Modlitwy przed Komunią.

Przygotowanie się do Komunii S.

O Jezu litośćiwy! ktoryś nam nędznym grzesznikom przez gorzką mękę y śmierć twoię nie tylko żywot wieczny zasłużył, ale na dowod twoiey wielkiey miłośći ku nam postanowiłeś Sakrament ciała twoiego nayświętszego, żebyś nam pewny zastaw żywota wiecznego przez śmierć twoię nam zasłużonego mogł zostawić. O Nayłaskawszy Oycze! oto ia z serdeczną żądzą do wdźięczney pamiątki twoiey gorzkiey męki y śmierci dziś przychodzę, abym tey nayświętszey taiemnicy był uczestnikiem. Tobieć to Boże! wiadomo, że bez twoiey osobliwey pomocy dobrego nic czynić nie zdołam: więc proszę cię o nayłaskawszy Iezu! przez miłość, ktora cię do postanowienia tego nayświętszego Sakramentu pobudziła, raczże sam Duszę moię przygotować na godne dla ciebie mieszkanie, abym z wiarą żywą, z nadzieią mocną y gorącą miłośćią ciała twego, y krwi nayśw. z takim

takim nabożeństwem, y czystością pożywał, abym oraz moc y skutek tego nayśw: Sakramentu na ubespieczenie wiecznego Duszy mojey zbawienia obficie przyjął. Amen.

Akt wiary.

O Jezu! Panie moy! y Boże moy! wyznawam z wiarą mocną, żeś w tym Sakramencie Nayśw: z ciałem, y ze Krwią, z Duszą, y z Bostwem prawdziwie y istotnie obecny; Ten Artykuł wiary S. iako y inne wszytkie, ktore nam przez Kościoł twoy święty do wierzenia podaiesz, wierzę y mocno trzymam; iżeś ty moy Boże, prawdo wieczna, sam to obiawił. Przeto o moy Jezu! chociaż twoia mądrość niepoięta w tym Sakramencie Maiestat twoy naywyższy pod przymiotami chleba utaiła, iednakże ia w wyznaniu tey wiary moiey upadam przed tobą, y adoruię cię z naygłębszą pokorą, y oddaię ci naywyższą cześć Boską, ktora ci iako żywemu, prawdziwemu Bogu, y człowiekowi należy. O Boże! pomnoż we mnie tę wiarę.

Akt Nadziei.

O Naywiernieyszy Jezu! nie iestem wprawdzie godzien, żebyś wszedł do przybytku grzeszney Duszę moiey, iednak, ufaiąc twoiey nieskończoney miłości, y miłosierdziu, spodziewam się mocno; że mi dziś ciało twoie, y Krew nayświętsza będzie na odpuszczenie grzechow moich, na pomnożenie łaski twoiey Boskiey y na ubespieczenie wiecznego zbawienia moiego. O to cię pokornie proszę, y mam nadzieię, iż

to

to otrzymam, boś to przyrzekł owym, ktorzy tego chleba niebieskiego pożywać będą. Tyś nieskończenie wierny, y obietnice twoie wykonać możesz. O Boże! umocniy mnie w tey nadziei.

Akt miłośći.

O Jezu miłośći moia! miłuię cię z całego serca moiego, żeś iest moie naywyższe y naylepsze dobro, moy Cel, y koniec ostatni, Bog moy y wszystko. Ah bodaybym cię zawsze był kochał! Ah gdybym cię nigdy y iednym nie był obraził grzechem! z miłośći ku tobie o Jezu! nienawidzam y przeklinam wszytkie grzechy moie popełnione dla tego iedynie; że się tobie niepodobaią, ruguyże o Jezu dobrotliwy z serca moiego to wszystko, co się oczom twoim Boskim może niepodobać, abym z należytą serca czystośćią, y pałaiącą wzaiem miłośćią ten Sakrament miłośći przyiął; ty zaś o iedyny skarbie Duszy moiey abyś z radośćią u mnie przebywał, y mieszkał. O Boże moy y wszystko! pomnoż we mnie tę miłość.

Akt Pragnienia nayśw: Sakramentu.

O Panie Jezu Chryste! ktoryś iest Chleb żywy, co z nieba pochodzi, y światu żywot daie; kto tego chleba pożywa, żyć będzie na wieki. Ah! iak łaknie dusza moia tego chleba niebieskiego! Dusza moia łaknie y pragnie ciebie, o naysłodszy Jezu Niebieski pokarmie, y napoiu Duszy moiey, gotowe serce moie, y na weyśćie twoie otworem stoi, w nim sam

tylko

tylko maſz mieſzkać, y od tąd wſzytkiemi myślami, ſłowami, uczynkami, wſzytkiemi żądzami moimi rządźić, abym od tąd nic nie myślił, nie pragnął, nie czynił, albo zaniedbał, procz tylko, co ſię tobie podoba. Czegoż bowiem na Niebie, albo na ziemi: o Jezu! mam pragnąć bez ciebie, o Boże ſerca mego! Dla tego ty przybądź; y uweſel mnie twoią przytomnośćią, nakarmiy mnie przenaydrożſzym ciałem, y krwią twoią; abyś ty we mnie, á ia w tobie na wieki mógł zoſtawać Amen.

Ieżeli zaraz czas do Komunii S. przyſtąpić, tedy uderzyć ſię po trzykroć w pierſi, y mowić z kapłanem:

PAnie nie ieſtem godzien; abyś wſzedł do przybytku ſerca mego, ale rzekniy tylko ſłowem, á będzie zbawiona Duſza moia.

Razu trzeciego przydać to.

W Ręce twoie o Jezu! polecam Ducha mego, tyś mnie odkupił Panie! Boże prawdy.

Przed ſamym przyięciem komunii S. albo też przyiąwſzy, zaraz uderzyć ſię w pierſi y z iawnogrzeſznikiem mowić;

BOże bądź miłośćiw mnie grzeſznemu, nayświętſze ciało Pana mego Jezuſa Chryſtuſa, niech ſtrzeże duſzę moię do żywota wiecznego, Amen.

Po Komunii S.

Modlitwa pierwſza.

BĄdź pozdrowiony naykochańſzy Iezu! niech będzie błogoſławione twoie nay-

łaſkaw-

łaſkawſze przybycie: dziękuię ſerdecznie, żeś do mnie przybyć, y ciałem twoim y krwią nayświętſzą mnie nakarmić raczył. Kłaniam ſię tobie y adoruię cię czci naygodnieyſze ciało Zbawiciela moiego, ktoreś za mnie y za grzechy świata całego na krzyżu ofiarowane. Adoruię cię, krwi nayświętſza Pana mego, Jezuſa Chryſtuſa, ktoraś za nas wylana ieſt na odpuſzczenie grzechow. O Nayłaſkawſzy Jezu! ofiaruyże teraz nieoſzacowaną cenę tey gorzkiey męki y śmierci twoiey Oycu twemu niebieſkiemu na odpuſzczenie grzechow moich; aby mi względem twoich zaſlug nieſkończonych, ktorychem ſię przez ten Sakrament S. ſtał uczeſtnikiem, wſzytkie nieprawości moie dobrotliwie odpuścić, y ſkuteczną łaſkę dać raczył, żebym życia mego grzeſznego ſerdecznie poprawił, á za tym też tey nayświętſzey taiemnicy ſkutek oſtateczny, to ieſt upewnienie żywota wiecznego otrzymał, Amen.

Modlitwa druga.

O Nayſłodſzy Jezu! wierzę, że ty, moy zbawicielu y odkupicielu, teraz prawdziwie y iſtotnie we mnie przytomnym ieſteś. Nayłaſkawſzy Jezu! Oto maſz ſpoſob na mnie tego dowieść; że moim ieſteś Jezuſem, to ieſt zbawicielem; Niechże twoia nayświętſza przytomność u mnie bez pożytku nie będzie, ale uprzątniy teraz z ſerca mego wſzyſtkie złe namiętności, umieyſzay we mnie wſzytkie złe pożądliwości, zmocniy mnie przeciwko wſzelkim

kim pokuſom, zachoway mnie wſzego śmiertelnego upadku zaſzczep we mnie ſzczerą pobożność, przymnoż we mnie żądzy y miłośći ku ſprawiedliwośći, zapal ſerce moie do twey miłośći, abym od tąd z ochotą na drodze twoich poſtępował przykazań, w nich trwał, y to zawſze pełnił, co ſię tobie, o Jezu! podoba, y co zbawieniu Duſzy moiey ſłużyć może. Ty we mnie zoſtań, o nayſłodſzy Jezu! á ia w tobie doczeſnie, y wiecznie, Amen.

Modlitwa trzecia.

O Jezu nayświętſzy! ktoryś przez tę S. taiemnicę poſpolitość y iedność pomiędzy tobą y kościołem twoim utwierdził, niech dziś oſobliwie polecona ci będzie powſzechna potrzeba Matki naſzey kościoła S. katolickiego, ktory zawſze w zgodzie, y iedności racz zachować; Obroń prawowierne, pocieſz zaſmucone, pokrzep powątpiwaiące, zgromadzay rozproſzone, naprowadzay na prawą drogę błądzące, y złącz ie z ciałem twoim kościoła katolickiego, w ktorym iedynie zbawione bydź mogą. W tym obcowaniu S. niech ſię też oſobliwie znayduią, kochani rodzice moi, Przyiaciele, y do mnie należący. Strzeż, y prowadź one na drogę zbawienia, abyśmy ſię tobie we wſzyſtkim upodobali, Odpuść wſzyſtkim nieprzyiaciołom moim, ktorzy mnie kiedy kolwiek obrazili tak, iako ia onym odpuſzczam z całego ſerca. Wyley obficie miłoſierdzie twoie na cały narod ludzki, y udziel każdemu,

ile ty wiesz, że iego wyciąga potrzeba. Niechże też o Jezu naydobrotliwszy z Skarbu tych taiemnic twoich nayświętszych wierni zmarli pożytek maią, aby nieskończona cena tego Sakramentu nayświętszego wszytkich w obec, y każdego z osobna doczesnie y wiecznie uszczęśliwiła, żebyśmy wszyscy na owey wielkiey uczcie bydź mogli, gdzie ty wybranym twoim iesteś wiecznym weselem, obfitą radością y doskonałą szczęśliwością na wszytkie wieki, Amen.

LITANIA
O Naysłodszym Imieniu IEZUS.

Panie zmiłuy się nad nami.
Chryste zmiłuy się nad nami.
Panie zmiłuy się nad nami.
Chryste usłysz nas.
Chryste wysłuchay nas.
Oycze z nieba Boże, Zmiłuy się nad nami.
Synu Odkupicielu świata Boże, Zmiłuy się &c.
Duchu S. Boże, Zmiłuy się nad nami.
S. Troyco iedyny Boże.
Iezu, Synu Boga Żywego.
Iezu, Iasności Oyca.
Iezu, Iasności wiecznego światła.
Iezu, Krolu Chwały.
Iezu, Słońce sprawiedliwości.
Iezu, Synu Panny Maryi.
Iezu, Cudowny.
Iezu, mocny Boże.

Zmiłuy się nad nami.

Iezu, Oycze przyſzłego wieku.
Iezu, Aniele wielkiey Rady.
Iezu, Naymocnieyſzy,
Iezu, Naycierpliwſzy.
Iezu, Naypoſłuſznieyſzy.
Iezu, Cichy, y ſerca pokornego.
Iezu, miłośniku Czyſtośći.
Iezu, miłośniku naſz wierny.
Iezu, Boże Pokoiu.
Iezu, Sprawco żywota.
Iezu, Przykładzie cnot.
Iezu, Pragnienie Duſz.
Iezu, Boże naſz.
Iezu, Ucieczko naſza.
Iezu, Oycze Ubogich.
Iezu, Skarbie wiernych.
Iezu, Dobry Paſterzu,
Iezu, Swiatlości prawdziwa.
Iezu, Mądrości wieczna.
Iezu, Dobroci nieſkończona.
Iezu, Drogo naſza, y życie.
Iezu, Weſele Aniołow.
Iezu, Miſtrzu Apoſtołow.
Iezu, Nauczycielu Ewangeliſtow.
Iezu, Męſtwo Męczennikow.
Iezu, Swiatłośći Wyznawcow.
Iezu, Czyſtości Panien.
Iezu, Korono wſzytkich Swiętych.

Zmiłuy ſię nad nami.

Bądź nam miłościw. Odpuść nam Iezu,
Bądź nam miłościw. Wyſłuchay nas Iezu,
Od wſzego złego, Wybaw nas Iezu.

Od wſzego Niebeſpieczeńſtwa.
Od Gniewu twego.
Od Sideł ſzatana.
Od moru, głodu y woyny.
Od przeſtępſtwa Przykazań twoich,
Od Napaśći wſzełkiey złośći.
Przez Wcielenie twoie.
Przez Przyiśćie twoie.
Przez Narodzenie twoie.
Przez boleśći twoie.
Przez biczowanie twoie.
Przez Smierć twoię.
Przez Zmartwychwſtanie twoie.
Przez Wniebowſtąpienie twoie.
Przez Niebieſką chwałę twoię.
Przez Nayſłodſzą Pannę, y matkę twoię.
Przez Przyczynę wſzytkich Swiętych twoich.

Wybaw nas Jezu.

Baranku Boży, ktory gładziſz grzechy świata,
Przepuść nam Jezu.
Baranku Boży, ktory gładziſz grzechy świata,
Wyſłuchay nas o Jezu.
Baranku Boży, ktory gładziſz grzechy świata,
Zmiłuy ſię nad nami.
Panie zmiłuy ſię nad nami.
Chryſte zmiłuy ſię nad nami.
Oycze naſz &c Zdrowaś Marya &c.
V. Niech będzie Imię Pańſkie błogosławione.
R. Teraz y na wieki wiekow.

Modlitwa.

BOże! ktoryś naychwalebnieyſze Imię Pana naſzego Jezuſa Chryſtuſa Syna twego iednorodzonego wiernym, miłe y wdzięczne,

złym

złym zaś Duchom bardzo ogromne uczynił, użycz miłościwie, żeby wszyscy, ktorzy to Imię Jezus nabożnie na ziemi wzywaią, w tym życiu twoich pociech SS. w przyszłym zaś wieczney roskoszy, y zbawienia dostąpić mogli, przez tegoż Pana naszego Iezusa Chrystusa, Amen.

LITANIA.
O Nayświętszey Pannie Maryi.

PAnie zmiłuy się nad nami. Chryste zmiłuy się nad nami. Panie zmiłuy się nad nami.
Chryste usłysz nasz,
Chryste wysłuchay nas,
Oycze z Nieba Boże. Zmiłuy się nad nami.
Synu Odkupićielu świata Boże. Zmiłuy się &c.
Duchu S. Boże. Zmiłuy się nad nami.
Swięta Troyco, iedyny Boże. Zmiłuy się &c.
Swięta MARYA,
S. Boża Rodźićielko,
S. Panno nad Pannami,
Matko Chrystusowa,
Matko łaski Bożey,
Matko nayczystsza,
Matko niepokalana,
Matko nienarusżona,
Matko naymilsza,
Matko przedźiwna,
Matko Stworzyćiela,
Matko Odkupićiela,
Panno rostropna,
Panno czći godna,
Panno wsławiona,

Módl się za nami.

Panno można,
Panno łaſkawa,
Panno wierna,
Zwierćiadło ſprawiedliwośći,
Stolico mądrośći,
Przyczyno naſzey radośći,
Naczynie Duchowne,
Naczynie poważne.
Naczynie dźiwnego nabożeńſtwa,
Rożo Duchowna,
Wieżo Dawidowa,
Wieżo z kośći ſłoniowey,
Domie złoty,
Arko przymierza,
Forto Niebieſka,
Gwiazdo zaranna,
Uzdrowienie chorych,
Ućieczko grzeſznych,
Poćieſzyćielko utrapionych,
Wſpomożenie wiernych,
Krolowa Anielſka,
Krolowa Patryarchow,
Krolowa Prorokow,
Krolowa Apoſtołow,
Krolowa Męczennikow,
Krolowa Wyznawcow,
Krolowa Panieńſka,
Krolowa Wſzyſtkich SS.
Krolowa Korony Pruſkiey,

Modl ſię za nami.

Baranku Boży, ktory gładźiſz grzechy świata,
Przepuść nam Panie,
Baranku Boży, ktory gładźiſz grzechy świata,
Wyſłuchay nas Panie.

Baranku Boży, &c. Zmiłuy ſię nad nami.
Chryſte uſłyſz nas.
Chryſte wyſłuchay nas.
Panie zmiłuy ſię nad nami. Chryſte zmiłuy &c.
Oycze naſz, &c. Zdrowaś Marya &c.

POd twoię obronę uciekamy ſię, Swięta Boża Rodźićielko, naſzemi proźbami nie racz gardzić w potrzebach naſzych, ale od wſzelakich przygod racz nas zawſze wybawić, Panno chwalebna, y błogoſławiona. Pani naſza. Orędowniczko naſza, Pośrzedniczko naſza, z Synem twoim nas poiednay, Synowi twoiemu nas zalecay, twemu Synowi nas oddaway.

V. Modl ſię za nami Swięta Boża Rodźićielko.
℟. Abyśmy ſię ſtali godnemi obietnic Pana Chryſtuſowych.

MODLITWA.

ŁAſkę twoię prośiemy Panie racz wlać w ſerca naſze, abyśmy, ktorzy za Zwiaſtowaniem Anielſkim Wcielenie Chryſtuſa Syna twego poznali, przez mękę iego y krzyż do chwały zmartwychwſtania doprowadzeni byli. Przez tegoż Chryſtuſa Pana naſzego. Amen.

Piętnaśćie Taiemnic. Rożańca Swiętego.

W Pozdrowieniu Anielſkim wymowiwſzy Jezus przydać;

w Rożańcu weſołym.

1. Ktoregoś Panno z Ducha S. poczęła.

2. Kto-

2. Ktoregoś Panno w żywocie ſwym noſząc Elżbietę nawiedziła.
3. Ktoregoś Panno w czyſtości porodziła.
4. Ktoregoś Panno w Kościele ofiarowała.
5. Ktoregoś Panno zgubionego wKościele znalazła

W Rożańcu żałoſnym:

1. Ktory ſię w Ogroycu krwawym pocił potem.
2. Ktory dla nas okrutnie był biczowany.
3. Ktory dla nas cierniem był ukoronowany.
4. Ktory dla nas krzyż cięſzki na ſobie dźwigał.
5. Ktory dla nas ukrzyżowany.

W Rożańcu Chwalebnym.

1. Ktory po śmierci trzeciego dnia zmartwychwſtał.
2. Ktory w Niebioſa wſtąpił.
3. Ktory Ducha Swiętego na świat zeſłał.
4. Ktory cię Panno z ciałem do nieba wziąć raczył.
5. Ktory cię w Niebie ukoronował.

Akty cnot nayoſobliwſzych, Ktore często wzbudzić w ſobie trzeba.

Akt wiary.

PAnie y Boże moy! wierzę; że ieſteś ieden w naturze a troiaki w oſobach Stworca y Rządca Nieba y ziemi, że dobre nadgradzaſz, á złe karzeſz, żeSyn twoy iednorodzony dla nas ſtał ſię człowiekiem, y że dla nas umęczony, y ukrzyżowany; że Duſza ludzka nieśmiertelną ieſt, że łaſka twoia do dobrych uczynkow y do otrzymania zbawienia wiecznego nam po-

trzeb-

trzebna iest, że grzechow odpuszczenie przez zasługi Chrystusa w Sakramencie pokuty S. otrzymać możemy, To y wszystko, co do wierzenia przez kościoł twoy S. podaiesz, wierzę mocno, iżeś ty Mądrośći, wieczna y prawdo! to obiawił.

Akt Nadziei.

MAm nadzieię w tey wierze katolickiey przez zasługi Jezusa Chrystusa grzechow moich odpuszczenia, łaski Boskiey y wiecznego dostąpić zbawienia: boś ty Miłosierni, wszechmogący y wierny Boże! to przyobiecał.

Akt miłośći.

MIłuię cię Boże moy! z całego serca z całey Duszy moiey nadewszystko, dla tego, że ty iesteś naywyższe y nieskończone Dobro, moy cel, y koniec ostatni, Bog moy y wszystko. Dla ciebie też kocham bliźniego mego, y wszytkim nieprzyiaciołom moim serdecznie odpuszczam, y gotowem powinną miłość każdemu w skutku wyświadczyć, iżeś ty to przykazał, y tobie się tak podoba.

Akt żalu y skruchy.

PAnie y Boże moy żałuię z całego serca, żem kiedyżkolwiek przeciwko tobie zgrzeszył, y chociażby mi się od ciebie żadney kary obawiać, albo też nadgrody spodziewać nie trzeba, iednakże ia serdecznie żałuię iedynie dla tego; żem ciebie Oyca mego nayukochańszego, y naywyższe Dobro obraził, przedsię-

biorę sobie szczerze życia mego grzesznego poprawić. O Jezu day mi łaskę. Amen.

Akty przednieysze, ktore z dyspozycyi Synodalney po Kazaniu mowić trzeba.

Akt wiary.

WIerzemy; iż Bog nasz Chrześćiański iest Troyca Przenayświętsza; Bog Oyciec, Bog Syn, Bog Duch Swięty, trzy Osoby, á ieden Bog. Wierzemy; iż Chrystus Pan iest Jezus Syn Boży, prawdziwy Bog, y prawdziwy człowiek, á ieden Chrystus. Wierzemy; iż w nayświętszym Sakramencie iest prawdziwe ciało y Krew Chrystusa Jezusa Syna Bożego. Wierzemy; cokolwiek Kościoł święty, Katolicki, Rzymski wierzy, trzyma, y uczy. Chwała Bogu Oycu, y Synowi, y Duchowi Swiętemu. Iako była na początku, tak y teraz y zawsze, y na wieki wiekow. Amen,

Spowiedź powszechna.

JA grzeszny człowiek spowiadam się Panu Bogu wszechmogącemu w Troycy Swiętey iedynemu, Nayświętszey Pannie Maryi, Matce Bożey y wszytkim świętym, iżem zgrzeszył przeciwko P. Bogu moiemu myślą, mową y uczynkiem, nie miłuiąc Paná Boga mego ze wszytkiego sercá, á bliźniego iako mnie samego; iżem zgrzeszył pychą, łakomstwem, nieczystośćią, gniewem, zazdrośćią, obżárstwem, lenistwem, y pięcią zmysłow ciała mego: tego mi żal, tego się spowiadam, y uciekam się do zasłu-

zaſługi niewinney męki Páná naſzego Jezuſa Chryſtuſa y do przyczyny nayświętſzey Panny Maryi Matki Bożey y wſzytkich świętych, aby mnię Pan Bog nie ſądził wedle wielkośći grzechow moich, ale wedle wielkiego miłoſierdzia ſwego.

Akt ſkruchy.

PAnie Jezu Chryſte Zbawicielu moy, iedyne dobro moie, ktoryś to dla mnie grzeſznego tak okrutnie na krzyżu zamordowany ieſt; miłuię cię nadewſzyſtko ſtworzenie dla ciebie tylko ſamego, żałuię ze wſzytkiego ſerca, żem ciebie Boga mego obraził, brzydzę ſię dla miłośći twoiey wſzyſtkiemi grzechami moięmi maiąc ſtateczną wolą za pomocą twoią więcey nigdy nie grzeſzyć, mam nadzieię w miłoſierdziu twoim y niewinney męce twoiey, że mi wſzytkie grzechy moie odpuśćić będzieſz raczył; iako y ia odpuſzczam dla miłośći twoiey wſzytkim, ktorzy mię obrazili.

Boże bądź miłośćiw mnie grzeſznemu.

W Imię Oyca y Syna y Ducha Swiętego, Amen.

Spoſob ſłużenia do mſzy S.

In nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Amen.

K. *Introibo ab Altare Dei.*

S. Ad Deum, qui lætificat juventutem meam

K. *Judica me Deus, & diſcerne cauſam meam, de gente non ſancta: ab homine iniquo &*

& doloso erue me.

S. Quia tu es Deus fortitudo mea, quare me repulisti? & quare tristis incedo dum affligit me inimicus.

K. *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam: ipsa me deduxerunt & adduxeount in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.*

S. Et Introibo ad Altare Dei: ad Deum, qui lætificat juventutem meam.

K. *Confitebor tibi in cithara Deus, Deus meus: quare tristis es anima mea, & quare conturbas me?*

S. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: Salutare vultus mei, & Deus meus.

K. *Gloria Patri & Filio & Spiritui S.*

S. Sicut erat in principio & nunc & semper, & in sæcula sæculorum Amen.

K. *Introibo ab Altare Dei.*

S. Ad Deum, qui lætificat juventutem meam.

K. *Adjutorium nostrum in nomine Domini.*

S. Qui fecit cœlum & terram.

K. *Confiteor &c.*

S. Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis, perducat te ad vitam æternam.

K. *Amen.*

S. Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ semper virgini, beato Michaeli Archangelo, B. Joanni Baptistæ, sanctis Apostolis Petro & Paulo, omnibus sanctis, & tibi Pater, quia peccavi nimis cogitatione, verbo & opere, meâ culpâ, meâ culpâ, meâ maximâ culpâ. Ideo precor beatam Mariam semper virginem, beatum Michaelem Archangelum, beatum Joannem Baptistam, sanctos Apostolos Petrum & Paulum, omnes sanctos,

&

& te Pater orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

K. *Misereatur &c.*

S. Amen.

K. *Deus tu conversus vivificabis nos.*

S. Et plebs tua lætabitur in te.

K. *Ostende nobis Domine misericordiam tuam.*

S. Et salutare tuum da nobis.

K. *Domine exaudi orationem meam.*

S. Et clamor meus ad te veniat.

K. *Dominus vobiscum.*

S. Et cum Spiritu tuo.

K. *Kyrie eleyson.*

S. Kyrie eleyson.

K. *Kyrie eleyson.*

S. Chriſte eleison.

K. *Christe eleyson.*

S. Chriſte eleyson.

K. *Kyrie eleyson.*

S. Kyrie eleison.

K. *Kyrie eleyson*

K. *Dominus vobiscum.*

S. Et cum Spiritu tuo.

K. *Per omnia sæcula sæculorum.* S. Amen.

Po Lekcyi.

S. Deo gratias.

K. *Dominus vobiscum.*

S. Et cum Spiritu tuo.

K. *Sequentia sancti Evangelii secundum Matthæum.*

S. Gloria tibi Domine.

Po Ewangelii.

S. Laus tibi Chriſte.

K. *Dominus vobiscum.*

S. Et cum Spiritu tuo.

K. *Orate Fratres.*

S. Suscipiat Dominus hoc Sacrificium de manibus tuis ad laudem & gloriam Nominis sui, ad utilitatem quoque nostram, totiusque Ecclesiæ suæ Sanctæ.

K. *Per omnia sæcula sæculorum.*

S. Amen.

K. *Dominus vobiscum.*

S. Et cum Spiritu tuo.

K. *Sursum corda.*

S. Habemus ad Dominum.

K. *Gratias agamus Domino Deo nostro.*

S. Dignum & justum est.

K.

K. *Per omnia sæcula sæculorum.*
S. Amen.
K. *Et ne nos inducas in tentationem.*
S. Sed libera nos à malo.
K. *Per omnia sæcula sæculorum.*
S. Amen.
K. *Pax Domini sit semper vobiscum.*
S. Et cum Spiritu tuo.
K. *Dominus vobiscum.*
S. Et cum Spiritu tuo.
K. *Per omnia sæcula sæculorum.*
S. Amen.
K. *Dominus vobiscum.*
S. Et cum Spiritu tuo.
K. *Ite Missa est, vel Benedicamus Domino.*
S. Deo gratias.

Na mszy za umarłe.

K. *Requiescant in pace.*
S. Amen.

Po danym błogosławieństwie.

S. Amen.
K. *Dominus vobiscum.*
S. Et cum Spiritu tuo.
K. *Initium Sancti Evangelii secundùm Joannem.*
S. Gloria tibi Domine.

Po ostatniey Ewangelii.

S. Deo gratias.

(o)

Liczba.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.

10.	11.	12	13.	14.	15.	16.
X.	XI.	XII.	XIII.	XIV.	XV.	XVI.

17.	18.	19.	20.	21.	22.
XVII.	XVIII.	XIX.	XX.	XXI.	XXII.

23.	24.	25.	26.	27.
XXIII.	XXIV.	XXV.	XXVI.	XXVII.

28.	29.	30.	31	&c.	40.
XXVIII.	XXIX.	XXX.	XXXI.		XL.

41.	&c.	50.	51.	&c.	60.	61.	&c.
XLI.		L.	LI.		LX.	LXI.	

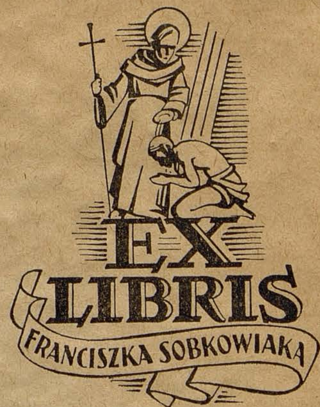
70.	71.	&c.	80.	81.	&c.
LXX.	LXXI.		LXXX.	LXXXI.	

90	91.	&c.	100.	101.	&c.	200.
XC.	XCI.		C.	CI.		CC.

300.	400.	500.	600.	700	800.
CCC.	CCCC.	D.	DC.	DCC.	DCCC.

900.	1000.
DCCCC.	M.

1	raz	1	ieſt	1
2	razy	2	ſą	4
2	razy	3	ſą	6
2	razy	4	ſą	8
2	razy	5	ſą	10
2	razy	6	ſą	12
2	razy	7	ſą	14
2	razy	8	ſą	16
2	razy	9	ſą	18
2	razy	10	ſą	20
3	razy	3	ſą	9
3	razy	4	ſą	12
3	razy	5	ſą	15
3	razy	6	ſą	18
3	razy	7	ſą	21
3	razy	8	ſą	24
3	razy	9	ſą	27
3	razy	10	ſą	30
4	razy	4	ſą	16
4	razy	5	ſą	20
4	razy	6	ſą	24
4	razy	7	ſą	28
4	razy	8	ſą	32
4	razy	9	ſą	36
4	razy	10	ſą	40
5	razy	5	ſą	25
5	razy	6	ſą	30
5	razy	7	ſą	35
5	razy	8	ſą	40
5	razy	9	ſą	45
5	razy	10	ſą	50
6	razy	6	ſą	36
6	razy	7	ſą	42
6	razy	8	ſą	48
6	razy	9	ſą	54
6	razy	10	ſą	60
7	razy	7	ſą	49
7	razy	8	ſą	56
7	razy	9	ſą	63
7	razy	10	ſą	70
8	razy	8	ſą	64
8	razy	9	ſą	72
8	razy	10	ſą	80
9	razy	9	ſą	81
9	razy	10	ſą	90
10	razy	10	ſą	100
10	razy	100	ſą	1000

EX
LIBRIS
FRANCISZKA SOBKOWIAKA